

Hov 30. mars 2023

~~~~~
SØNDRE LAND
KOMMUNE

1. INNLEDNING	2
1.1 Årsmeldingens funksjon og oppbygging	2
1.2 Økonomi	2
1.3 Jobbnærvær	3
1.4 Generelt om året 2022	3
1.5 Takk	4
2. ÅRSBERETNING	5
2.1. Økonomisk stilling og resultat, samt andre vesentlige forhold	5
2.2. Vesentlige og sentrale økonomisk informasjon	11
2.3. Årsregnskapet – vesentlige avvik mot budsjett	16
2.4. Internkontroll, etikk og arbeidsgiverpolitikk	18
2.5. Ligestilling og tiltak for å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling	21
2.6. Politisk organisering	22
3. FELLES, STAB OG STØTTE, UTVIKLING, RÅDMANNSGRUPPE OG POLITISK LEDELSE	24
3.1 Måloppnåelse ledelse og felles	24
3.2 Oppfølging av handlingsplanen	27
4. KOMMUNALOMRÅDE BARNEHAGE	32
4.1 Økonomisk resultat.....	32
4.2 Oppfølging av handlingsplanen	33
5. KOMMUNALOMRÅDE SKOLE	36
5.1 Økonomisk resultat.....	36
5.2 Oppfølging av handlingsplan	37
6. KOMMUNALOMRÅDE MESTRING OG VELFERD	40
6.1 Økonomisk resultat.....	40
6.2 Oppfølging av handlingsplanen	42
7. KOMMUNALOMRÅDE LOKALSAMFUNN	46
7.1 Økonomisk resultat.....	46
7.2 Oppfølging av handlingsplanen	49

1. Innledning

1.1 Årsmeldingens funksjon og oppbygging

Årsmeldingen er hoveddokumentet i kommunens rapporteringssystem og beskriver resultat, måloppnåelse og ressursforbruk i kommunens drift.

Årsmeldingen følger samme oppbygging som budsjett- og økonomiplandokumentet, som er kommunens viktigste styringsdokument. Gjennom styringssystemet skal både kvalitative og økonomiske resultat måles. Som tidligere år rapporteres det på de gjennomgående resultatindikatorer, primært nærvær og økonomi. Medarbeiderundersøkelse ble gjennomført siste gang i 2021. I den grad det rapporteres på medarbeidertilfredshet, baserer dette seg på denne undersøkelsen. Brukerundersøkelser er kun gjennomført på enkelte områder, og det rapporteres følgelig ikke på brukertilfredshet. Strukturen i årsmeldingen er i samsvar med administrativ organisering i 2022.

1.2 Økonomi

Ved utgangen av første tertial viste årsprognosen for ordinær drift et avvik på 30,3 millioner kroner. Størstedelen av avviket var i kommunalområde Mestring og velferd. Ved budsjettbehandlingen for 2022 ble budsjetttrammen for dette kommunalområdet betydelig redusert sammenlignet med framskrevet aktivitetsnivå 2021. Den fremste forutsetningen for reduksjonen var en forventning til at prosjektet *Bærekraftige tjenester* skulle gi økonomiske innsparinger allerede i 2022. I prosesser med omfattende omstillinger er det imidlertid nødvendig, både av hensyn til brukere og ansatte, å sikre forsvarlighet i alle faser. Det handler også om å forholde seg til lover, forskrifter og avtaleverk. Derfor viste det seg tidlig at den opprinnelige budsjettforutsetningen ikke var realistisk.

I tertialrapporten per utgangen av august viste årsprognosen et ytterligere avvik på 25,1 millioner kroner. Av dette utgjorde premieavvik for pensjon 15 millioner kroner. Premieavvik er forskjellen mellom innbetalt premie og beregnet pensjonskostnad hvert år. Dette er en periodisering som blir motregnet neste år. Avviket skiller seg derfor fra andre avvik i driften, men det utgjør like fullt en belastning i regnskapet. Andre elementer i avviket var blant annet økt prisstigning (spesielt på strøm), økte barnevernsutgifter, merutgifter til gjesteelever i skole, reduserte inntekter ved Hov Nordre, behov for innleie av lege fra vikarbyrå og økte utgifter til sosialstønad.

Ved behandlingen av tertialrapportene vedtok kommunestyret å styrke budsjettet tilsvarende de meldte avvikene. Styrkingene ble i all hovedsak finansiert ved bruk av fond.

Årsregnskapet viser at driften av kommunalområdene under ett (inkl. politisk og administrativ ledelse) viser et merforbruk på 1,8 millioner kroner sammenlignet med revidert budsjett. Her må imidlertid blant annet hensyntas at Utviklingsenheten har et merforbruk på 3,1 millioner kroner knyttet til bredbåndsutbygging. I utgangspunktet har forutsetningen vært at disse utgiftene skulle dekkes av fondsmidler. For nærmere forklaring om avvikene på de enkelte områdene, vises til omtaler senere i årsmeldingen

I likhet med de fleste foregående år, økte kommunesektorens inntekter fra skatt og rammetilskudd betydelig de siste månedene av 2022. For Søndre Land kommunes del, innebar dette merinntekter med 20,4 millioner kroner i forhold til revidert budsjett, hvorav vel 7 millioner kroner er kompensasjon for utgifter knyttet til pandemien. Disse merinntektene er årsaken til at regnskapsresultatet ble vesentlig bedre enn prognosen per andre tertial tilsa. Det betyr også at den budsjetterte fondsbruken kunne reduseres

med vel 14 millioner kroner. Sammenlignet med opprinnelig budsjett, er resultatet imidlertid bekymringsfullt svakt. Det gjør at det fremdeles er nødvendig med fullt trykk på omstilling og økonomistyring.

1.3 Jobbnærvær

Jobbnærværet i 2022 (89,1 %) var lavere enn i 2021 (90,2 %). I perioden 2016 – 2019 viste nærværet en positiv utvikling, og vi var på god vei mot å nå målet i handlingsprogrammet på 92,5 %. At utviklingen har snudd til negativ de siste årene, må i all hovedsak tilskrives pandemien.

Selv om vi tar hensyn til den ekstraordinære situasjonen knyttet til pandemien, er jobbnærværet for lavt i deler av organisasjonen. Arbeid for økt jobbnærvær må derfor prioriteres også i fortsettelsen. Vi må lære av det vi (og andre) har lyktes med, slutte med det som ikke virker og være villige tenke nytt.

1.4 Generelt om året 2022

Det er ikke til å underslå at vi på langt nær er i mål med å få tilstrekkelig god kontroll på økonomien i Søndre Land kommune. Å få økonomisk kontroll har både et kortsiktig perspektiv og et langsiktig. Den store utfordringen er at dersom vi ikke oppnår kontroll på kort sikt, er det vanskelig å få jobbet tilstrekkelig godt med de langsiktige omstillingstiltakene. Det er de langsiktige tiltakene som er nødvendige for at vi også fram i tid skal kunne gi innbyggerne gode tjenester. Vesentlig å ta innover seg i den sammenheng er blant annet gradvis bortfall av vertskommunetilskudd, demografiutvikling, forekomst av utenforskap og realistiske forventninger til kommunens inntekter i årene som kommer. Til sammen innebærer dette at det på de fleste områder vil være nødvendig å tenke nytt om måten vi løse oppgavene våre på, og det vil også være nødvendig å revurdere en del prioriteringer og tilpasse disse til de faktiske behovene.

Den formidable jobben som er gjort i prosjektet *Bærekraftige tjenester* i 2022 er et eksempel på hvordan vi må være forberedt på å jobbe framover. Ved å ta utgangspunkt i brukernes behov, er det gjort store grep for å sikre en bærekraftig tjeneste. Jeg har stor forståelse for at slike prosesser kan oppleves svært belastende for dem som er berørt – både brukere, pårørende og ansatte. Jeg ser også at det er læringspunkter som vi skal ta med oss til framtidige prosesser. Overordnet er det imidlertid viktig for meg å gi uttrykk for stor anerkjennelse til dem som har stått sentralt i gjennomføringen, og jeg er overbevist om at framtida vil vise at de grepene som er gjort har vært nødvendige og riktige. Ikke minst for å sikre en sårbar gruppe av brukere forutsigbare, trygge og gode tjenester.

Bærekraftige tjenester er ikke avsluttet. Arbeidet i prosjektet vil gå videre på nye områder og med blikket rettet mot 2040.

Ansatte og ledere i Søndre Land kommune evner å «snu seg rundt» og håndtere krevende oppgaver når det er behov for det. Det er jeg som rådmann stolt over. Et eksempel på dette er hvordan vi i 2022 har håndtert mottak av hele 65 nye flyktninger. I dette arbeidet har så godt som hele organisasjonen bidratt. Sølve AS er et viktig redskap for kommunens satsinger på flere områder – ikke minst når det gjelder flyktninger. Den tilnærmede sømløsheten som er utviklet mellom Sølves og kommunens tjenester, har vært viktig for at flyktningene har blitt godt mottatt og fulgt opp.

På arealplansiden er det gjort et stort arbeid i 2022. Mest arbeidskrevende, og størst i omfang, har vært områdereguleringsplanen for Hasvalsætra næringsområde. Andre saker som har krevd betydelige ressurser er blant andre reguleringsplanen for Enger Havn og reguleringsplanen for Hovlandsvegen. Felles for planene er at de legger til rette for næringsutvikling, aktivitet og arbeidsplasser. Det er svært viktig for Søndre Land kommune. Jeg gleder meg også over å konstatere at private aktører med interesser knyttet til

planene, nærmest unisont gir uttrykk for at de opplever samarbeidet med kommunen som svært godt. Det er viktig for vårt omdømme som næringsvennlig kommune.

Vedtaket av ny kommuneplanens samfunnsdel i 2022 representerer en viktig milepæl. Samfunnsdelen gir retning for kommunens langsiktige prioriteringer, og den vil være utgangspunktet for kommunens øvrige planlegging. I tråd med nasjonale (og internasjonale) føringer, er bærekraftperspektivet sentralt, noe som også henger godt sammen med kommunens hovedsatsinger de senere årene.

Søndre Land kommune bidrar betydelig økonomisk til utbyggingen av bredbånd i så godt som alle deler av kommunen. I våre dager er høyhastighets bredbånd nødvendig infrastruktur for bosetting. I utgangspunktet er utbyggingen av denne infrastrukturen overlatt til markedet. Det viser seg imidlertid at det i svært begrenset grad fungerer i kommuner som Søndre Land. At kommunestyret har valgt å bidra økonomisk i så stor grad for å sikre bredbånd i alle deler av kommunen, er derfor noe vi skal vite å bruke aktivt i vår utadrettede markedsføring.

Dokumentet *Stolte sammen i Søndre Land* ble vedtatt av kommunestyret i oktober 2022. Gjennom prosesser på arbeidsplasser, i ledersamlinger og i kommunestyret, har vi sammen formulert hva som skal kjennetegne oss når vi fungerer som best som henholdsvis ansatte, ledere og folkevalgte. Mitt håper er at dette dokumentet skal bli et viktig bidrag i interne prosesser der vi jobber med utvikling og kulturbygging.

1.5 Takk

2022 har vært et krevende år. Vi har fortsatt vært preget av pandemien, og vi har vært gjennom store og krevende prosesser. Jeg opplever likevel at vi også i det foregående året har maktet å løse samfunnsoppdraget vårt på en god måte. Ikke minst gjennom den daglige driften. Driften må gå, uavhengig av store pågående prosesser og prosjekter.

Takk til folkevalgte, ansattes organisasjoner, ledere og ansatte for deres bidrag til det vi har levert i 2022!

2. Årsberetning

Årsberetningen skal gi en redegjørelse for kommunens viktigste hendelser sammen med en vurdering av kommunens økonomiske stilling og resultat gjennom året, jf. kommuneloven § 14-7 og regnskapsforskriften § 7-4.

2.1. Økonomisk stilling og resultat, samt andre vesentlige forhold

2.1.1 Pensjon og vertskommuneansvaret

Kommunen har store pensjonsutgifter som blant annet skyldes rollen som vertskommune i forbindelse med ansvarsreformen fra 1991. Det har årlig blitt budsjettert med nedtrekk av driftsrammene, og fra 2013 har utgangspunktet vært at det skal gjøres avsetning til et pensjonsfond.

Det ble det ikke gjort noen avsetning til pensjonsfond i 2019 og 2020, mens det i 2021 ble avsatt 1,0 mill. til fondet. Per 31.12.2022 er beholdningen på fondet 7,6 mill., etter at det i 2022 ble brukt av fondet både til drift og investeringer. Det er en prioritert oppgave å fortsette oppbyggingen av pensjonsfond, og i inneværende økonomiplanperiode er det planlagt å sette av totalt 35 mill. innen utgangen av 2025.

2.1.2 Langsiktige plasseringer

Søndre Land kommune hadde tidligere store verdier i aksjer i VOKKS AS og Oppland Energi AS. Disse aksjene ble solgt i 2002 og 2004, og salgsværdien ble investert i langsiktige plasseringer, forvaltet i samarbeid med DNB Markets. Det ble utarbeidet et finansreglement, der rammene for hvordan pengene kan plasseres og forvaltes er stadfestet. Tanken bak dette var at den årlige avkastningen av midlene, etter at fondsavsetninger i samsvar med finansreglementet er foretatt, skal kunne bidra med tilskudd til driften av Søndre Land kommune. I kommunens økonomi- og finansreglement er det definert rammer for langsiktige plasseringer. Disse er som følger:

	Maksimal	Minimal	Normal
- Bankinnskudd/pengeomarkedsfond	85 %	15 %	20 %
- Obligasjoner – lav kredittrisiko	75 %	20 %	40 %
- Obligasjoner – høyrente	15 %	0 %	10 %
Sum rentebærende midler	100 %	55 %	70 %
- Garanterte produkter	20 %	0 %	0 %
- Eiendom	10 %	0 %	0 %
- Alternative investeringsprod./hedgefond	10 %	0 %	0 %
Sum eiendom/alt. investeringsprod.	20 %	0 %	10 %
- Norske aksjefond	10 %	0 %	8 %
- Utenlandske aksjefond	20 %	0 %	12 %
Sum aksjefond	25 %	0 %	20 %

Sum eiendom/alt. investeringsprod. er ikke i samsvar med delsummene for normalt nivå, og vil bli endret ved neste revidering av reglementet.

Året 2022 var et noe turbulent år når det gjelder langsiktige plasseringer. Året var preget av store svingninger i aksjemarkedet, og av relativt kraftig renteoppgang. Total avkastning ble svak i forhold til hva den har vært de siste årene, men endte til slutt opp med et resultat på vel 3,2 mill.

Tabellen under viser markedsverdi per 31.12 og avkastning av plasseringene for hele 2022, fordelt på de forskjellige aktivaklasser:

Beholdning og resultat	Kostpris	Markedsverdi	Andel	Resultat
Bankinnskudd	37 790 751	37 790 751	14,1%	363 473
Pengemarked	11 994 092	12 036 173	4,5%	318 408
Obligasjoner – lav kredittrisiko	132 785 943	129 826 960	48,4%	-698 144
Obligasjoner - høyrente	24 907 000	25 202 930	9,4%	2 235 913
Eiendom	5 429 800	4 924 450	1,8%	490 000
Norske aksjefond	7 774 503	20 339 614	7,6%	1 355 022
Utenlandske aksjefond	33 096 321	38 267 224	14,2%	-800 299
Totalt	253 778 410	268 388 102	100,00 %	3 264 373

Avkastning akkumulert:

År	Resultat	Markedsverdi
2002	2 864 787	85 259 863
2003	5 703 556	89 911 327
2004	4 743 822	174 655 149
2005	7 576 262	175 670 802
2006	10 345 313	177 762 199
2007	3 552 776	176 771 764
2008	-12 867 493	162 565 135
2009	15 334 842	177 899 977
2010	11 421 856	175 101 088
2011	717 096	175 818 184
2012	8 927 266	184 745 449
2013	16 629 304	201 374 753
2014	10 829 209	212 203 961
2015	7 702 798	219 905 158
2016	9 498 150	229 403 309
2017	12 973 658	242 376 967
2018	-254 633	242 122 334
2019	19 685 185	261 807 519
2020	17 792 699	264 600 218
2021	15 839 789	295 515 507
2022	3 264 373	268 388 102
Totalt	172 168 687	

Inflasjon og avkastning på langsiktige plasseringer:

Søndre Land kommunes økonomi- og finansreglement kap. 11 vedrørende finansforvaltningen, forutsetter at kommunens langsiktige plasseringer blir inflasjonsjustert årlig. Finansreglementet ble sist revidert 27.09.2021, og i henhold til siste revidering heter det at «Med utgangspunkt i summen av langsiktige plasseringer 31.12.2020 skal det 31.12 hvert år være avsatt på fond til inflasjonsjustering i samsvar med endring i konsumprisindeksen pr. 31.12 hvert år.» Oversikten under viser at inflasjonsjustering i henhold til kravet i økonomi- og finansreglementet er 30,5 mill., mens beholdningen på fondet pr. 31.12.22 er null. Dette skyldes at fondet er brukt opp for å justere driftsbudsjettet i 2022.

Markedsverdi langsiktige plasseringer

31.12.2020	264 600 218
Beregnet inflasjonsjustering fra 2020-2022	30 467 695
Sum inflasjonsjusterte langsiktige plasseringer	295 067 913

	Beholdning	Beregnet	Avvik
Inflasjonsjustering (driftsfond)	0	30 467 695	30 467 695

Bufferkapital på langsiktige plasseringer:

Kommunens økonomi- og finansreglementet sier også at kommunen skal ha et bufferfond som sikkerhet for svikt i forhold til budsjettet avkastning. Bufferkapitalen skal helst utgjøre minimum den risikoberegning (stresstest) som foreligger ved utgangen av hvert år for å ta høyde for store fall i markedet.

Risikovurdering (stresstest):

	Markedsverdi (mill kr)	Verdifall (%)	Endr. markedsverdi (mill kr)
Norske aksjer	20,3	-30	-6,1
Utenlandske aksjer	38,3	-20	-7,7
Eiendom/alt. investeringer	4,9	-10	-0,5
Obligasjoner	167,1	-4,1	-6,8
Sum	235,9		21,1

	Beholdning	Stresstest	Avvik
Bufferkapital (bundet driftsfond)	6 000 000	21 100 000	-15 000 000

Avsetning til bufferkapital mangler 15 mill. for å være på samme nivå som stresstesten pr. 31.12.22. På samme måte som for inflasjonsfondet er det brukt av bufferkapitalen til å justere driftsbudsjettet.

Langsiktig gjeld

Kommunens samlede lånegjeld	Regnskap 2022	Regnskap 2021	Gjenværende løpetid (gj.snitt) år
Samlet lånegjeld	691 777 187	678 772 486	17,2
-herav fastrentelån	350 949 998	473 199 819	
Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (år)	2,52	2,84	
Gjennomsnittlig rentesats (nominell)	2,22 %	2,19 %	
Gjennomsnittlig rentesats (effektiv)	2,23 %	2,20 %	
Kommunalbanken:			
Samlet lånegjeld	322 974 040	307 648 180	22,9
-herav fastrentelån	165 920 000	275 183 150	
Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (år)	3,42	3,76	
Gjennomsnittlig rentesats (nominell)	2,41 %	2,32 %	
Gjennomsnittlig rentesats (effektiv)	2,42 %	2,33 %	
Husbanken:			
Samlet lånegjeld	53 753 145	47 587 637	14,5
-herav fastrentelån	0	0	
Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (år)	0	0	
Gjennomsnittlig rentesats (nominell)			
Gjennomsnittlig rentesats (effektiv)			
Nordea (sertifikatlån):			
Samlet lånegjeld	83 500 000	83 500 000	0,25
Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (år)	0	0	
Gjennomsnittlig rentesats (nominell)			
Gjennomsnittlig rentesats (effektiv)			
KLP Kommunekreditt:			
Samlet lånegjeld	231 550 002	239 986 669	27,0
-herav fastrentelån	185 029 998	198 016 669	
Gjennomsnittlig gjenværende rentebinding (år)	1,65	1,92	
Gjennomsnittlig rentesats (nominell)	2,05 %	2,07%	
Gjennomsnittlig rentesats (effektiv)	2,06%	2,08 %	

Rentesikring

Bank	Beløp	Rentesat s	Utløpsdato	Sikringsmetode
Kommunalbanken	23 000 000	2,36 %	02.02.2026	Fastrente
Kommunalbanken	135 000 000	2,41%	22.01.2030	Fastrente
KLP Kommunekreditt	44 166 669	2,09 %	17.06.2024	Fastrente
KLP Kommunekreditt	47 666 665	2,09 %	17.06.2024	Fastrente
KLP Kommunekreditt	46 529 998	2,48 %	15.11.2024	Fastrente
KLP Kommunekreditt	46 666 666	1,56%	26.08.2024	Fastrente
Kommunalbanken	3 000 000	2,21 %	31.12.2024	Swap
Kommunalbanken	4 920 000	2,72 %	28.06.2024	Swap

Litt over halvparten av lånegjelden er rentesikret på et gunstig tidspunkt, slik at rentesatsene er en del lavere enn dagens satser.

Refinansieringsrisiko

Av kommunens samlede lånegjeld utgjør sertifikatlån i Nordea totalt kr 83 500.000. Disse lånene refinansieres/nedbetales løpende, da de forfaller i sin helhet ved hvert forfall, som er 4 ganger årlig.

2.1.3 Fondsbeholdning

Status pr 31.12.2022:

Disposisjonsfond	25 779 281
Bundne driftsfond	21 688 788
Frie investeringsfond	158 292 423
Bundne investeringsfond	397 468
SUM fondsmidler	206 157 960

Næringsfondet:

Fondskapital pr 1. januar 2022	kr 2 211 661
Årets tilførsel av midler fra KDD (via fylkeskommunen) og renter	kr 242 466
Nye vedtatte tilsagn i året	kr 662 324
Fondskapital pr 31. desember 2022	kr 1 791 802

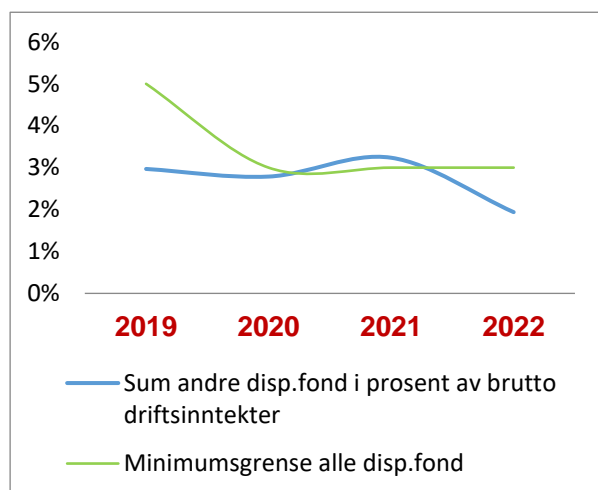
Kraftfondet:

I kapitalen inngår en urørlig grunnkapital på kr 3.981.667 som er framkommet gjennom avsetninger knyttet til Randsfjordreguleringen og Dokkautbyggingen.

Fondskapital pr 1. januar 2022	kr 5 483 244
Årets tilførsel av midler fra konsesjonsavgifter og renter	kr 512 832
Nye vedtatte tilsagn i året	kr 118 000
Fondskapital pr 31. desember 2022	kr 5 878 075

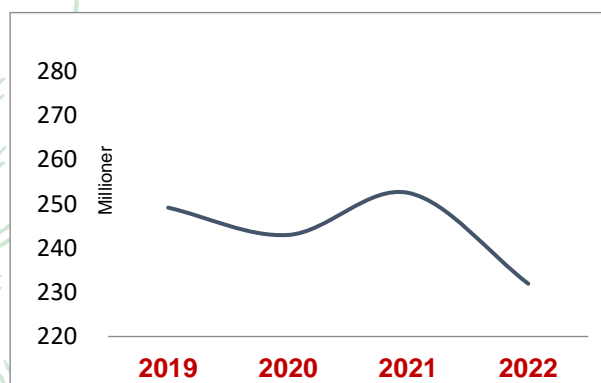
Fond for DA-midler, kommunens andel (60 %):

Fondskapital pr 1. januar 2022	kr 1 139 983
Årets tilførsel	kr 35 520
Nye vedtatte tilsagn i året	kr 866 475
Fondskapital pr 31. desember 2022	kr 309 028

Beholdning disposisjonsfond eksklusiv inflasjonsfond, bufferfond og pensjonsfond

Beholdningen på kommunens disposisjonsfond er redusert gjennom 2022. Årsaken er at det er brukt betydelige beløp for å øke driftsbudsjettene.

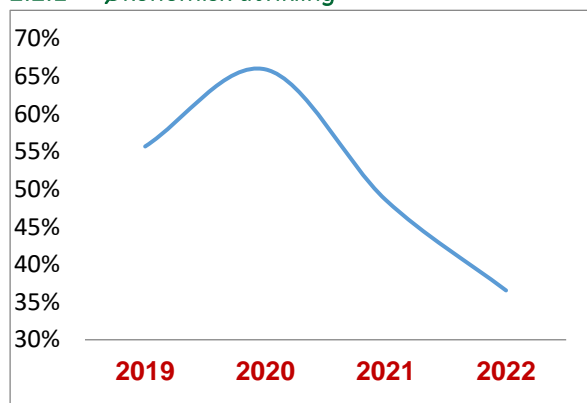
Total fondsbeholdning

Kommunens totale fondsbeholdning har hatt en negativ utvikling i 2022, av samme årsak som nevnt ovenfor. Dette gjelder i særlig grad *bufferkapital, inflasjonsjustering og pensjonsfond*.

2.2. Vesentlige og sentrale økonomisk informasjon

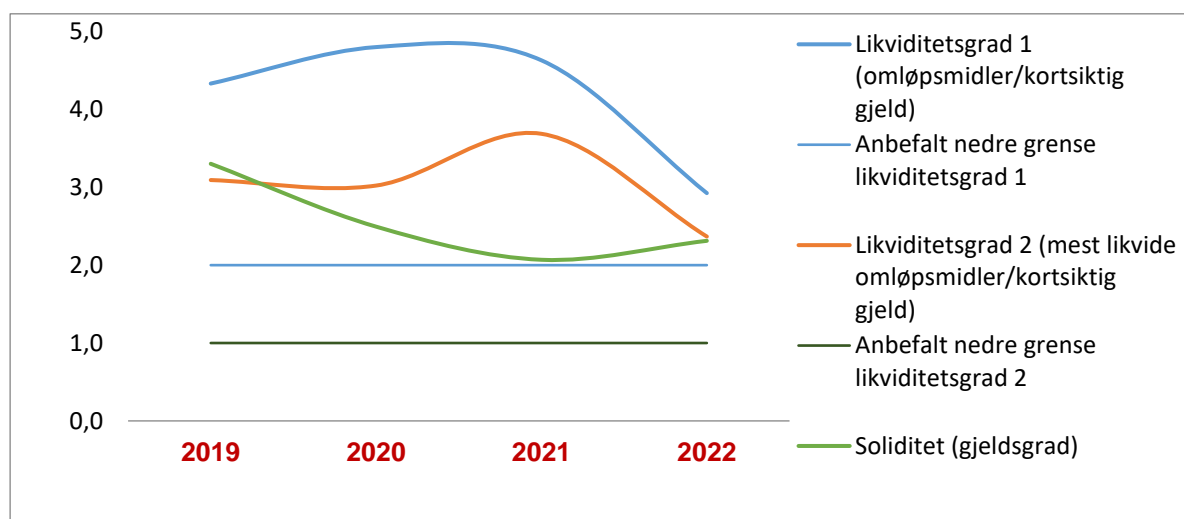
2.2.1 Økonomisk utvikling

Utvikling i arbeidskapital korrigert for premieavviket

Arbeidskapitalen er definert som omløpsmidler minus kortsiktig gjeld, og sier noe om kommunens evne til å dekke sine betalingsforpliktelser på kort sikt. Utviklingen i arbeidskapital har vært negativ siden 2020. Dette skyldes i stor grad at driften går dårligere enn budsjettet, og at dette tærer på likviditeten.

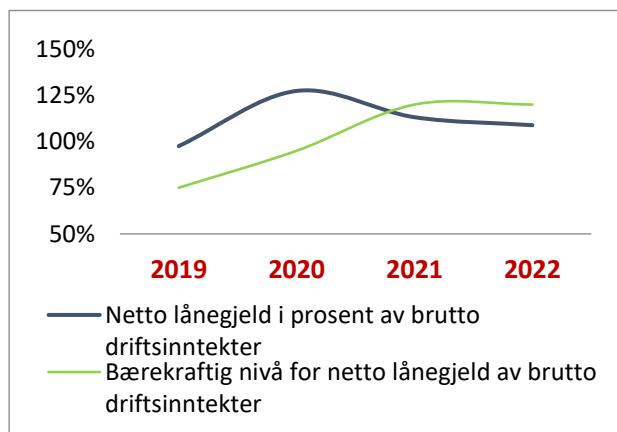
Økonomiske forholdstall

Likviditet forteller om kommunens evne til å dekke sine kortsiktige forpliktelser. Oversikten viser at kommunens likviditet har vært fallende, spesielt i 2022. Situasjonen med at driftsutgiftene har vært til dels betydelig høyere enn hva som er budsjettet, har ført til at det har tæret på likviditeten.

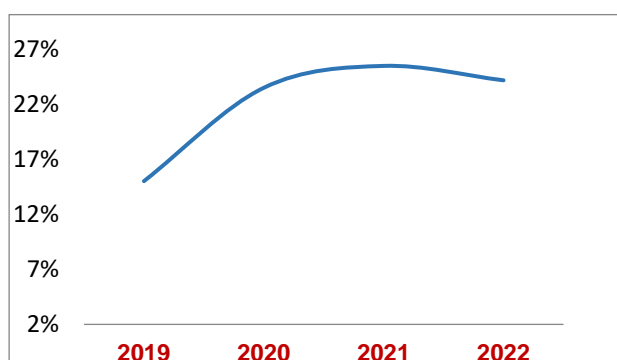
Kommunen tok opp en kassekreditt med er ramme på inntil 50 mill. i 2022, i tillegg ble det solgt langsiktige plasseringer i størrelsesorden 30 mill.

Soliditeten forklarer kommunens evne til å tåle tap og beregnes ut fra gjeldsgrad og egenkapitalprosent. Jo mindre gjeldsgraden er, jo mer solid er kommunen og evnen til å tåle store tap. Soliditeten viser nå en liten forverring.

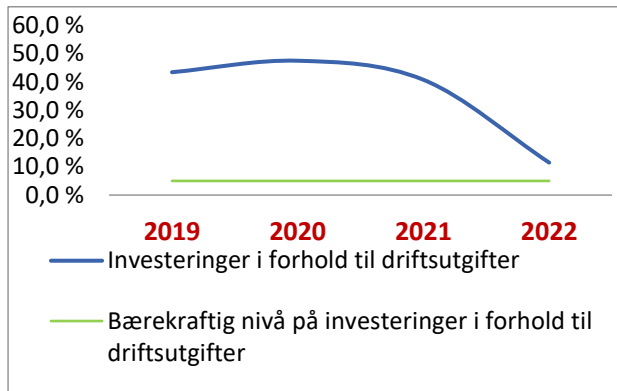
Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter

Kommunens langsiktige mål er at netto lånegjeld ikke skal overstige 120% av brutto driftsinntekter de neste 10 årene. Ved utgangen av 2022 er netto lånegjeld på 108,8% av brutto driftsinntekter.

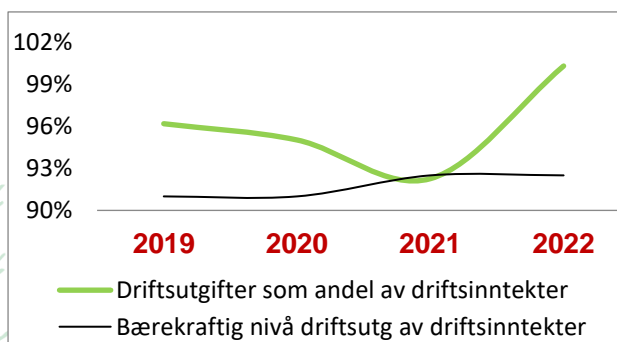
Egenfinansiering av investeringer i prosent av brutto investeringer

De siste årene har vi hatt en økende grad av egenfinansiering, og det er blant annet tilskudd fra Husbanken til byggeprosjekter som er årsaken til dette. Det forventes ikke at kommunen skal egenfinansiere store investeringer framover, slik at egenfinansieringsgraden forventes å falle.

Årlige investeringer i prosent av driftsutgifter

Kommunens mål er at årlige investeringer ikke bør overstige 5,5% av driftsutgiftene. Store investeringer de siste årene har ført til at nivået ligger langt over målet, men de planlagte investeringene de kommende år ligger på et langt lavere nivå.

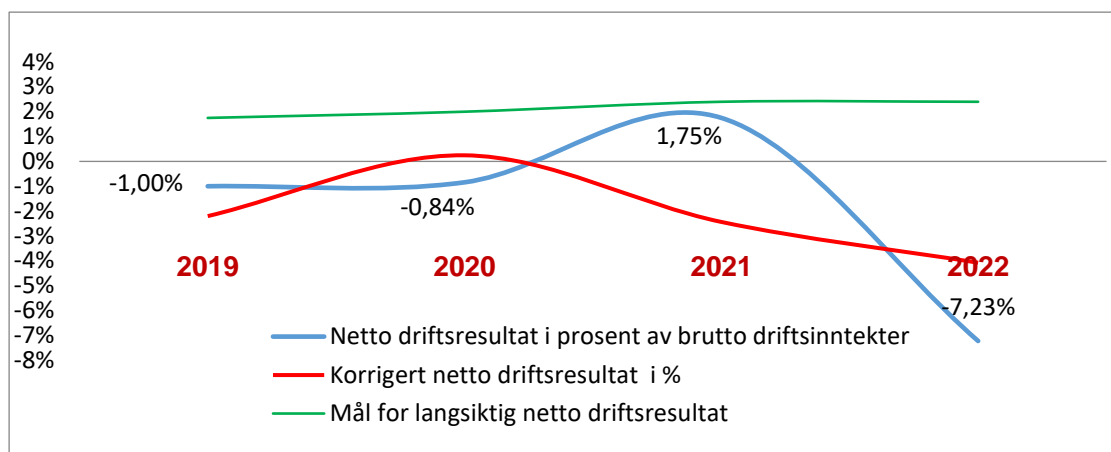
Driftsutgifter i prosent av driftsinntekter

Det langsiktige målet er at driftsutgiftene ikke bør overstige 92,5% av driftsinntektene inklusive finansinntekter.

Som grafen viser ligger kommunens driftsutgifter langt over det definerte målet i 2022.

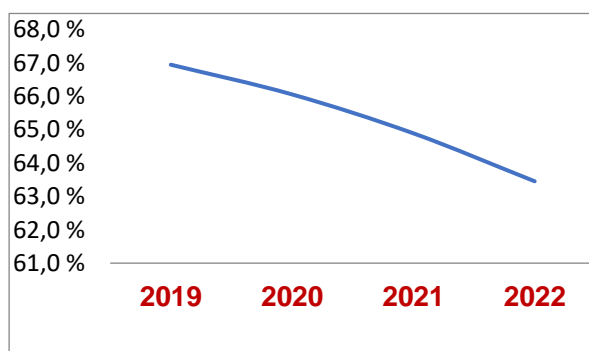
Netto driftsresultat

Når man holder premieavviket og avsetninger/bruk av bundne fond utenom, viser korrigert netto driftsresultat -4,08% i 2022. Premieavviket og fondsføringene er poster i regnskapet som påvirker driftsresultatet i stor grad og varierer veldig fra år til år. Det er derfor viktig å korrigere for disse postene for å få sammenlignbare driftsresultater.

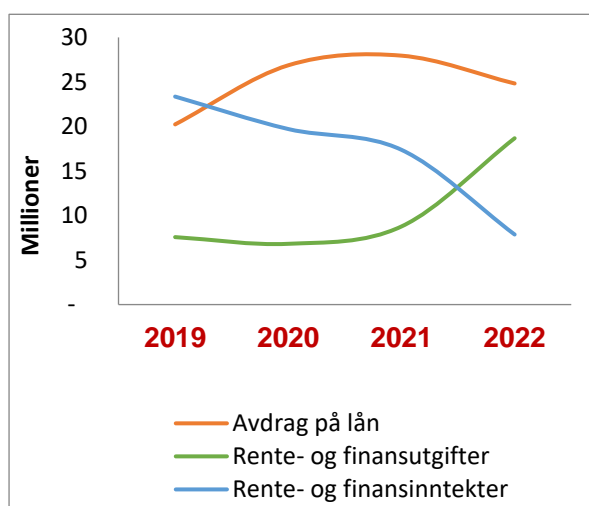
Kommunens bærekraftige langsiktige nivå på netto driftsresultat er satt til 2,4 %. Bokført netto driftsresultat var i 2022 på -7,23%.

2.2.2 Statlige styringssignaler og utvikling i rammetilskudd

Lønnsutgifter i prosent av totale driftsutgifter

Lønnsutgiftene står for en forholdsvis stor andel av de totale driftsutgiftene, blant annet på grunn av kommunens vertskommunerolle. Lønnsutgiftenes andel av de totale driftsutgiftene er imidlertid synkende. I 2022 var lønnsutgiftenes andel av totale driftsutgifter 63,4%.

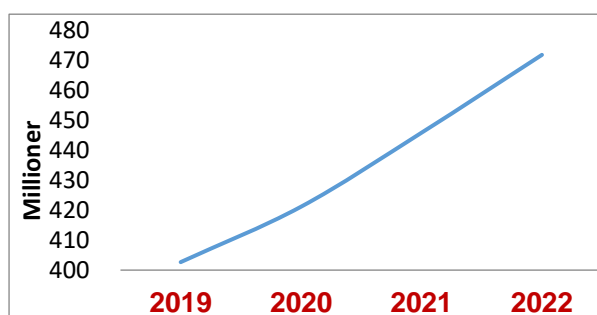

Renter og finans

Året 2022 har vært preget av et sterkt stigende rentenivå, og det forventes at rentenivået vil fortsette å stige i 2023. De store investeringene som er gjort de siste årene, vil påvirke de årlige avdragene i stor grad, samtidig som det forventes et høyere rentenivå. Dette vil medføre at finansutgiftene vil få en økende andel av de totale utgiftene.

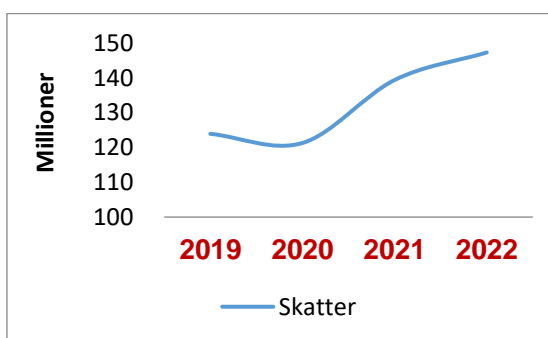
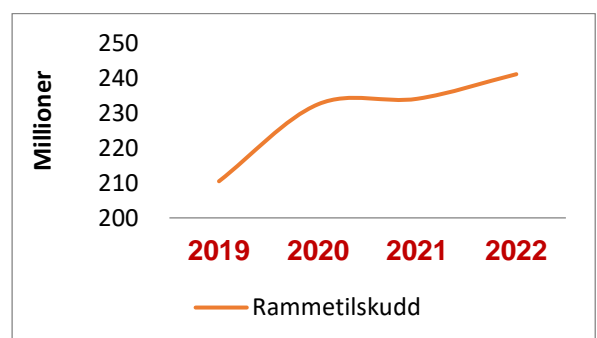
Fallende rente- og finansinntekter i 2022 skyldes i stor grad avkastningen på langsiktige plasseringer, som falt ned til 3,2 mill. i 2022, mot 17,8 mill. i 2021.

Skatter, rammetilskudd og andre statlige overføringer

Inntektsutvikling

De frie inntektene har hatt en jevn økning de siste årene, og var i 2022 på nærmere 472 mill.

Kommunen har hatt en positiv utvikling på skatteinntang og rammetilskudd de siste årene. Skatteinntektene har vært jevnt stigende siden 2020 og økte fra 139,4 mill. i 2021 til 147,3 mill. i 2022. Rammetilskuddet hadde en liten økning fra 234,0 mill. i 2021 til 241,1 mill. i 2022.

2.2.3 Forhold av betydning for økonomisk utvikling

Kommunen har siden *Ansvarsreformen* i 1991 vært vertskommune for de tidligere institusjonsboerne innenfor HVPU, og mottar årlig vertskommunetilskudd for å levere fullverdige tjenester til disse innbyggerne. Vertskommunetilskuddet var i 2022 på 64,4 mill. Vertskommunebrukerne vil etter hvert falle fra, og når siste bruker er borte vil tilskuddet falle bort.

Det er en stor utfordring for Søndre Land kommune å redusere sine driftsutgifter tilsvarende dette bortfallet av inntekter. En vesentlig årsak til dette er at kommunen har hatt mange ansatte som har arbeidet innenfor vertskommunevirksomheten, og kommunen vil ha store pensjonsutgifter for disse tidligere ansatte i flere tiår framover.

Et annet forhold som har påvirket kommunens økonomi er bygging av det nye Hovlitunet omsorgssenter. Byggingen startet opp i slutten av 2018, og det ble tatt i bruk sommeren 2021. Investeringen var på ca. 491 mill. Låneopptaket til investeringen i Hovlitunet betyr at årlige finansutgifter har økt vesentlig.

Kommunens befolkningsutvikling er en tredje faktor som kan bli en økonomisk utfordring framover, med en redusert og stadig aldrende befolkning.

Søndre Land kommune har landets høyeste andel uføre i aldersgruppen 18 – 67 år. Per desember 2022 var andelen 21,4 %. Den høye andelen uføre er en vesentlig forklaring på at Søndre Land er en svært skattesvak kommune. Den svake skatteinngangen kompenseres i stor grad gjennom rammetilskuddet, men innebærer likevel en utfordring når det gjelder kommunens muligheter for framtidig finansiering tjenestetilbudet til innbyggerne.

Søndre Land kommune har de senere årene hatt utfordringer med til dels stort merforbruk i driftsregnskapet, og med tilhørende negative netto driftsresultat. I 2022 var merforbruket på nærmere 43 mill., målt mot opprinnelig budsjett.

Dette er ikke en situasjon som kan vedvare over tid. Prosjektet *Bærekraftige tjenester* ble satt i gang i 2021. Prosjektet har et langsiktig perspektiv, ikke minst i lys av den demografiske utviklingen. Langsiktighet i kommunens omstillingsarbeid er helt avgjørende dersom en skal unngå å havne i en situasjon der en med jevne mellomrom må gjennom økonomiske «hestekurer».

2.3. Årsregnskapet – vesentlige avvik mot budsjett

	Regnskap 2022	Budsjett inkl endr 2022	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
BARNEHAGE	71 586 988	71 030 659	1	556 329	66 600 000
SKOLE	61 929 691	63 087 106	-2	-1 157 415	61 500 000
MESTRING OG VELFERD	214 983 566	215 691 873	0	-708 307	187 100 000
LOKALSAMFUNN	38 001 955	40 290 151	-6	-2 288 196	34 400 000
FELLES	6 370 914	3 929 618	62	2 441 296	7 700 000
STAB OG STØTTE	28 212 576	28 177 673	0	34 903	26 200 000
UTVIKLING	11 372 996	8 043 896	41	3 329 100	6 200 000
RÅDMANNSGRUPPE	7 137 247	7 129 691	0	7 556	6 700 000
POLITISK LEDELSE	4 075 553	4 500 000	-9	-424 447	4 500 000
Sum ordinær drift	443 671 486	441 880 667	0,4	1 790 819	400 900 000
Premieavvik	18 817 477	15 000 000	125	3 817 477	0
Skatter og rammetilskudd	-453 839 202	-433 390 000	105	-20 449 202	-428 700 000
Renter og finans	-8 649 761	-23 490 667	37	14 840 906	27 800 000
TOTALT	0	0	0	0	0

Et avvik mot revidert budsjett på 1,8 mill. er i utgangspunktet tilfredsstillende. Spesielt dersom en tar hensyn til årsaker som tilskudd til utbygging av bredbånd (Utvikling) og korona-utgifter (Felles). Avviket mot opprinnelig budsjett på 42,8 mill. er imidlertid svært bekymringsfullt.

Avviket fordeler seg på de fleste områdene, men det er særlig kommunalområdet Mestring og Velferd som har stort avvik. Mot opprinnelig budsjett er avviket i dette kommunalområdet på 27,9 mill. Hovedårsaken er at det ikke lot seg gjøre å få effekt av de forutsatt omstillingstiltakene så tidlig som lagt til grunn i budsjettet.

Kommunalområdet Barnehage hadde et merforbruk mot opprinnelig budsjett på 5 mill., som skyldes merforbruk innenfor barnevern.

Kommunalområdet Lokalsamfunn hadde et merforbruk mot opprinnelig budsjett på 3,6 mill., som i hovedsak skyldes økte strømudgifter.

For detaljer henvises det til de respektive kommunalområders forklaringer til sin måloppnåelse.

Premieavviket

Premieavviket er vist som en egen linje i rapporten, da dette er en post som ikke har med den ordinære driften å gjøre. Den er dessuten svært vanskelig å budsjettere. Premieavviket er definert som forskjellen mellom den beregnede pensjonskostnaden og betalt pensjonspremie. For 2022 ble det et negativt netto premieavvik (utgift) på 18,8 mill.

Skatter og andre statlige overføringer

Skatter og rammetilskudd var unormalt høyt i 2022. Skatteinntingen i 2022 var den høyeste noen gang for Søndre Land kommune, og endte på 147,3 mill. Stor skatteinntang skyldes skatt av høye inntekter for kraftsalg og inntekter av utbytte i aksjeselskaper.

Inkludert i rammetilskuddet er ca. 7 mill. i kompensasjon for høye korona-utgifter i 2022.

Renter og finans

De største avvikene mellom regnskap og opprinnelig budsjett er:

- Renter på lån: 10,9 mill., mot budsjett 11,7 mill.
- Avdrag på lån: 24,8 mill., mot budsjett 23,5 mill.
- Avkastning plasseringer: 3 mill., mot budsjett 13 mill.
- Bruk av fond: 44,5 mill., mot budsjett 0.

Driftsresultat

Som tabellene under viser har kommunen i 2022 et brutto driftsresultat på -7,47 %, og -7,23 % i netto driftsresultat, begge målt mot brutto driftsinntekter. Kommunens nivå er på 2,4 % som nedre grense for netto driftsresultat, og resultatet i 2022 er på ingen måte tilfredsstillende.

Forskjellene mellom brutto og netto driftsresultat er at brutto driftsresultat viser resultatet før finansinntekter og -utgifter, mens disse er tatt med i netto driftsresultat.

Brutto driftsresultat	-46 929 466	-7,47%
Netto driftsresultat	-45 431 488	-7,23%
Korrigert netto driftsresultat (ekskl netto premieavvik på pensjon og fondsbruk/-avsetninger bundne fond)	-25 623 645	-4,08%

Investeringsregnskapet

	Regnskap 2022	Budsjett inkl endr 2022	Budsjett oppr 2022
Sum investeringer i anleggsmidler	75 564 285	85 582 000	72 330 000
Andre investeringer	1 918 792	1 918 792	2 000 000
Finansiert av lånemidler	53 933 112	74 876 087	49 280 000
Annen intern og ekstern finansiering	22 625 260	12 400 000	24 550 000
Bruk av lån til videreutlån	15 961 195	10 000 000	10 000 000
Mottatte avdrag på videreutlån	2 140 802	1 300 000	600 000

Som tabellen viser ble de totale investeringene i anleggsmidler ca. 10 mill. lavere enn *revidert investeringsbudsjett* 2022. Dette skyldes at enkelte investeringsprosjekter ikke ble startet opp eller at framdriften gikk saktere enn forutsatt i 2022. I disse tilfellene blir prosjektene *rebudsjettert* i 2023.

Av store enkeltprosjekter i 2022 kan nevnes:

Mestring og velferd:

- *Hovlitunet (prosjektet er i hovedsak ferdig)* 28,8 mill.

Lokalsamfunn:

- Sentrumsutviklingsprosjekt Hov sentrum 2,2 mill.
- *Ny brannbil* 4,5 mill.
- *Kultursalen inkl. publikumsareal, oppgradering* 4,7 mill.
- *Ny løypemaskin* 2,4 mill.
- *Modernisering av biblioteket* 2,7 mill.
- *Overvannssikring Karolinelunden* 3,0 mill.
- *VAR-investeringer (vann, avløp, renovasjon)* 9,5 mill.

For ytterligere detaljer, se *Bevilgningsoversikt, investeringer spesifisert pr. prosjekt* i årsregnskapet.

2.4. Internkontroll, etikk og arbeidsgiverpolitikk

2.4.1 Verdier, etiske retningslinjer og arbeidsgiverpolitikk

Etiske retningslinjer ble vedtatt i 2011 for alle ansatte og folkevalgte i Søndre Land kommune. I 2015 ble det vedtatt arbeidsgiverstrategi for Søndre Land kommune. Dette er et viktige styringsdokumenter som bygger på kommunens verdiplattform og har overordnede mål og ulike satsningsområder som skal følges. I 2016 ble de etiske retningslinjene og arbeidsgiverstrategien trykt opp i samsvar med ny visuell profil og delt ut til alle folkevalgte, ledere og medarbeidere i organisasjonen. De etiske retningslinjene og arbeidsgiverstrategien har også vært tema på ledersamlinger og på personalmøter i organisasjonen.

Som en oppfølging av tidligere satsinger med utgangspunkt i kommunens slagord *Stolte sammen*, har det i 2022 vært gjennomført prosesser på arbeidsplasser, i ledermøter og i kommunestyret. Hensikten med disse prosessene har vært å komme fram til beskrivelser av hva som skal kjennetegne oss når vi fungerer som best, henholdsvis som ansatte, ledere og folkevalgte. Resultatet av arbeidet er oppsummert i dokumentet *Stolte sammen i Søndre Land* som ble vedtatt av kommunestyret i oktober 2022. Dette er tenkt å være et levende dokument til bruk som utgangspunkt blant annet for etisk refleksjon på arbeidsplasser og i ledermøter.

Det er inngått lederavtaler med alle avdelingsledere hvor etterlevelse av kommunens verdigrunnlag og ledelsesprinsipper er vektlagt. Det er i tillegg fokus på resultatkrav og utviklingsmål. Lederavtalen blir revidert og inngått årlig og er en del av medarbeidersamtalene mellom rådmann og kommunalsjefer og mellom kommunalsjefer og avdelingsledere.

Personalpolitiske satsningsområder fremkommer i arbeidsgiverstrategien gjennom seks innsatsområder. Arbeidet med å konkretisere noen av disse satsningsområdene startet opp i 2016. Revidering av lønnspolitiske retningslinjer ble ferdig i 2018 og personalhåndboka ble ferdig revidert i 2019. HMS håndboken ble ferdigrevidert i 2020.

2.4.2 Overordnet intern kontroll og styring

Rådmannen skal ha betryggende internkontroll, jf. kommunelovens kapittel 25. Dette ivaretas blant annet gjennom en tydelig intern organisering med klare ansvarsforhold og roller.

Videre bidrar både politisk og administrativt delegeringsreglement til å tydeliggjøre ansvarsforholdene henholdsvis mellom politikk og administrasjon og internt i administrasjonen. Det administrative delegeringsreglementet ble revidert i 2020. Videre er lederavtalene (jf. over) et sentralt instrument i internkontrollen. For øvrig er sentrale dokumenter for betryggende interkontroll på plass.

Det ble i 2021 igangsatt et arbeid for å kvalitetssikre og videreutvikle kommunens overordnede internkontrollsystem. Arbeidet tar blant annet utgangspunkt KS' veileder *Orden i eget hus*. Opprinnelig plan var at dette skulle ferdigstilles i 2022. Som følge av vakanser i sentrale stillinger, og nødvendig prioritering av arbeidet med å sikre en bedre økonomisk balanse, har framdriften ikke vært som ønskelig. Rådmannen legger imidlertid til grunn at arbeidet skal slutføres i løpet av 2023.

Ikke minst som følge av dataangrepet mot Østre Toten kommune i januar 2021, har fokuset på IKT-sikkerhet og internkontroll på IKT-området blitt ytterligere forsterket. Her jobbes det systematisk både lokalt og regionalt i Gjøvikregionen. Kommunene Gjøvik, Østre Toten og Søndre Land har blant annet gått sammen om å etablere felles stilling innen IKT-sikkerhet.

Sentrale styringsdokumenter som kommuneplanens samfunnsdel, handlings- og økonomiplan samt virksomhetsplan tydeliggjør hvilke mål og resultater organisasjonen skal arbeide for å nå. Kommunen har sektorovergripende retningslinjer som etiske retningslinjer, arbeidsgiverstrategi, personalhåndbok, økonomi- og finansreglement og HMS/IK- håndbok, anskaffelsesreglement og prosjekthåndbok. Kommunens prosjekthåndbok ble oppdatert i 2021.

Oppfølging av hvorvidt organisasjonen når målene skjer formelt gjennom tertialrapportering og årsmelding. Videre oppfølging og kontroll av måloppnåelse gjennomføres i ledermøter. På bakgrunn av økonomisk status for kommunen har det vært månedlig rapportering av økonomisk status.

Kvalitetssystemet gir god systemunderstøttelse i arbeidet med internkontroll, gjennom å gi en god og enkel dokumentasjon av rutiner, sikre kontinuerlig forbedring, læring og avdekke sviktende kvalitet. Kvalitetssystemet ble oppgradert i 2020, og det arbeides med å få en tydeligere oversikt over innhold. Det ble i 2016 utarbeidet en oppfølgingsrutine som innebar at en i ledermøter og avdelingsmøter gjennomgår registrerte og behandlede avvik/forbedringsforslag innenfor sitt ansvarsområde. Dette for å sikre bedre kontrolloppfølging.

Tilsyn innen fagområder og fra arbeidstilsynet bidrar også positivt til god kvalitetssikring og økt fokus på internkontroll i organisasjonen.

Det har i 2022 vært gjennomført følgende tilsyn i regi av ekstern tilsynsmyndighet:

- Tilsyn med Fryal skole 09.11.2022 utført av Miljørettet helsevern med følgende formål "Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i skolen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og dessuten forebygger sykdom og skade".
Konklusjon: Under tilsynet ble det ikke avdekket hverken avvik eller anmerkninger. Det er ikke behov for tilbakemelding på denne rapporten.
- Tilsyn med Søndre Land ungdomsskole 09.11.2022 utført av Miljørettet helsevern med følgende formål "Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i skolen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og dessuten forebygger sykdom og skade".
Konklusjon: Under tilsynet ble det ikke avdekket hverken avvik eller anmerkninger. Det er ikke behov for tilbakemelding på denne rapporten.
- Tilsyn med Odnnes skole 04.11.2022 utført av Miljørettet helsevern med følgende formål "Forskriftens formål er å bidra til at miljøet i skolen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og dessuten forebygger sykdom og skade".
Konklusjon: Under tilsynet ble det ikke avdekket hverken avvik eller anmerkninger. Det er ikke behov for tilbakemelding på denne rapporten.
- Inspeksjonsrapport: Inspeksjon ved Søndre Land idrettspark, Søndre Land kommune utført 3. juni 2022. Inspeksjonen ble gjennomført for å kontrollere om krav fastsatt i forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften) kapittel 23 A og forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhets arbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Inspeksjonen inngår i Statsforvalterens tilsynsaksjon for idrettsbaner med løst plastholdig fyllmateriale som er en nasjonal tilsynsaksjon initiert av Miljødirektoratet.
Konklusjon: Avvik knyttet til at internkontrollen er mangelfull. Oppfølging: Tilbakemelding på inspeksjonsrapporten ble gitt 30. september, som ble besvart av statsforvalteren med følgende: "Vi har mottatt kommunens svar angående oppfølging av påviste avvik, og vurderer kommunens tilbakemelding og planer for oppfølging av avvik som tilfredsstillende".
- Tilsyn med beskyttelse av vanntilsigsområde og råvannskilde for Hov vannverk den 7. november utført av Mattilsynet. Mattilsynets drikkevannstilsyn i 2022 har tema beskyttelse av vanntilsigsområdet og råvannskilde. Formålet med tilsynet er å undersøke om virksomheten har rutiner for beskyttelse av vanntilsigsområdet og råvannskildene. Videre hvordan dette utøves med bruk av farekartlegging og farehåndtering, og om dette medfører at regelverket blir oppfylt.
Konklusjon: Mattilsynet avdekket ikke forhold som vil føre til påpeking av plikt eller varsel om vedtak etter revisjonen med Hov vannverk. Samtidig velger vi i denne rapporten å gi dere veiledning knyttet til farekartlegging og beskyttelsestiltak for råvannskilder og vise til at dette gjelder for alle kommunens vannforsyninger.

2.5. Likestilling og tiltak for å fremme likestilling og hindre forskjellsbehandling

2.5.1 Kjønnsbalanse

Søndre Land kommune hadde pr 31.12.2022 totalt 645 ansatte, fordelt på 155 menn og 495 kvinner. Det er en klar overvekt av kvinner innen de tradisjonelle kvinneyrker som skole, barnehage, helse og omsorg. Andelen menn er i overvekt innen teknisk drift og deler av bygg og vedlikehold. I rådmannsgruppa er det 40 % kvinneandel og på avdelingsledernivå 62,5 % kvinneandel.

	2022	2021	2020	2019
Antall besatte årsverk	479,5	486	496	488
Antall ansatte	645	712	666	662
Antall kvinner	495	564	525	535
Andel kvinner	76,7%	79,2 %	79,3 %	79,1 %
Antall menn	150	148	137	141
Andel menn	23,3%	20,3 %	20,7 %	20,9 %

Søndre Land kommune har i sin tilsettingsprosedyre nedfelt at begge kjønn ønskes representert på arbeidsplassene. Tilsetninger skjer etter kvalifikasjonsprinsippet, men det underrepresenterte kjønn foretrekkes når begge kjønn står likt i forhold til kvalifikasjoner. Det ligger en stor utfordring i å rekruttere kvalifiserte menn til helse og omsorgsykker og til arbeid i skole og barnehager. Det er selvsagt ønskelig å rekruttere tilsvarende med kvinner til de mer tekniske mannsdominerte yrkene. Innenfor helse har Søndre Land kommune inngått avtale med prosjektet «Menn i helse», det er et prosjekt å få menn som står utenfor arbeidslivet, inn i utdanningsløp som helsefagarbeider.

2.5.2 Likelønn

Gjennomsnittslønn:

Kategori	Kvinner 2022	Menn 2022	Kvinner 2021	Menn 2021	Kvinner 2020	Menn 2020
Assistenten	366 290	364 420	383 004	380 820	372 385	379 933
Fagarbeider og hjelpepleier	452 724	458 315	451 545	457 800	420 988	420 302
Høgskolegrupper (ekskl kap.5)	561 851	569 225	560 976	561 031	532 939	538 442
Avd.ledere (9451)	709 666	734 100	688 056	710 568	654 769	692 857

Lønnsnivået mellom menn og kvinner innen assistenter og høgskolegruppen er tilnærmet likt. For gruppen fagarbeidere er det et litt større skille, men likevel ikke spesielt stort. I avdelingsledergruppen har det gjennom flere år vært en forskjell i lønnsnivået. Noe kan forklares utfra «bransjeulikheter» i lønnsnivå.

2.5.3 Stillingsstørrelser

Søndre Land kommune arbeider kontinuerlig med å tilrettelegge for utvidelse til større stillingsstørrelser og med fast tilsetning av vikarer, men det er fortsatt mange ansatte som går i deltidsstillinger av forskjellige årsaker. Det er satt i gang et prosjekt «Heltidskultur», som skal jobbe med å fremme heltid i Søndre Land kommune. Det er imidlertid ikke noen tydelig nedgang i deltidsstillinger per 31.12.22, snarere tvert imot. Arbeidet i prosjektet, og øvrige tiltak for å øke andelen heltidsstillinger, må prioriteres framover.

	2022	2021	2020	2019
Antall besatte deltidsstillinger (både faste og midlertidig ansatte)	462	430	474	346
Antall kvinner i deltidsstillinger	374	359	399	298
Andel kvinner	80,9%	83,5 %	84,0 %	86,1 %
Antall menn i deltidsstillinger*	88	71	75	48
Andel menn	19,1%	16,5 %	16,0 %	13,9 %

*18 brannkonstabler faste og midlertidige er medregnet.

Som det framgår, er det langt flere kvinner enn menn som jobber deltid i kommunen. Mange av disse jobber turnus innenfor helse. Det er 36 kvinner og 16 menn som innehar flere enn 1 deltidsstilling.

2.6. Politisk organisering

Etter kommunestyrevalget høsten 2019 er det følgende sammensetting i kommunestyret og formannskapet (tallene i parentes viser sammensettingen i forrige periode):

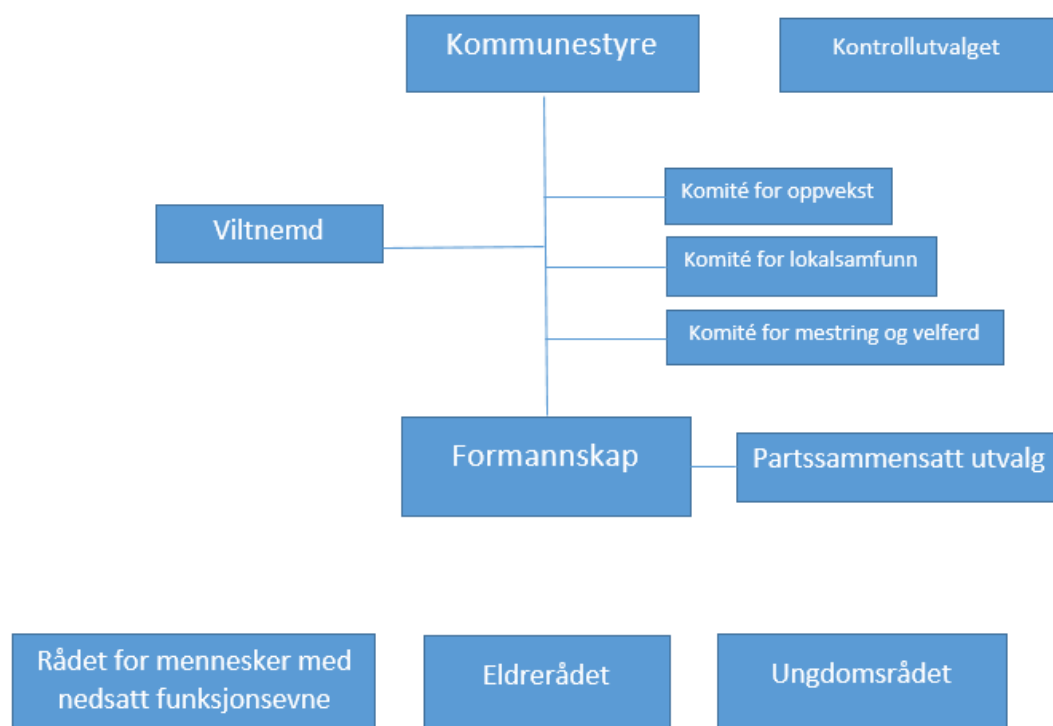
	Kommunestyret	Formannskapet
Arbeiderpartiet	9 (10) *	3 (3)
Søndre Land Bygdeliste	5 (4)	1 (1)
Høyre	4 (3) *	1 (1)
Senterpartiet	4 (3)	1 (1)
Venstre	1 (2)	0 (1)
Sosialistisk Venstreparti	1 (1)	1 (0)
Fremskrittspartiet	0 (1)	0 (0)
Miljøpartiet De Grønne	0 (1)	0 (0)
Rødt	1 (0)	0 (-)
Sum representanter	25 (25)	7 (7)
Herav kvinner	9 (7)	2 (2)

* Ett medlem har i løpet av perioden meldt seg ut av Arbeiderpartiet. Medlemmet har senere meldt seg inn i Høyre. Kommunestyret vedtok i møte 25. april 2022, sak 33/22, at medlemmet kunne slutte seg til Høyres gruppe. Dette innebærer at Arbeiderpartiet nå har 8 av medlemmene i kommunestyret, mens Høyre har 5 medlemmer.

I det konstituerende kommunestyremøtet 14.10.2019 ble det foretatt valg av formannskap og ordfører, samt valg av øvrige folkevalgte organer i henhold til bestemmelsene i kommuneloven. Foruten kommunestyret og formannskapet, består den politiske organiseringen av en komitemodell etter kommunelovens § 5-9. Det er opprettet tre komiteer som utgår av kommunestyret. Etter kommunelovens bestemmelser ble også både rådene, viltnemda og partssammensatt utvalg definert som folkevalgte organer. Formannskapet er også klageinstans, valgstyre og planutvalg.

Nedenfor er det en illustrasjon som viser politisk organisering. I tillegg er det flere andre råd og utvalg som ikke er definert som folkevalgte organer som for eksempel ordførerens koordineringsutvalg og samarbeidsutvalgene i skoler og barnehager.

3. Felles, stab og støtte, utvikling, rådmannsgruppe og politisk ledelse

3.1 Måloppnåelse ledelse og felles

3.1.1 Måloppnåelse overordnet

	Regnskap 2022	Budsjett (endelig) 202	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
<i>Fellesutgifter</i>	6 370 914	3 929 618	94	2 288 196	7 700 000
<i>Stab og støtte</i>	28 212 576	28 177 673	100	34 903	26 200 000
<i>Utvikling</i>	11 372 996	8 043 896	141	3 329 100	6 200 000
<i>Rådmannsgruppe</i>	7 137 247	7 129 691	100	7 556	6 700 000
<i>Politisk ledelse</i>	4 075 553	4 500 000	91	-424 447	4 500 000
<i>Premieavvik og andre sentrale poster</i>	18 817 477	15 000 000	125	3 817 477	0
SUM	75 986 763	66 780 878	114	9 052 785	51 300 000

3.1.2 Måloppnåelse felles og premieavvik

Ansvarsområdet Fellesutgifter inneholder utgifter som er felles for hele organisasjonen, som lønnsoppgjør, pensjonsavregninger, budsjettreserve til ikke planlagte tiltak og fellesutgifter det ikke er naturlig å fordele på kommunalområdene.

Ansvarsområdet for Fellesutgifter hadde et merforbruk i 2022 på snaut 2,3 mill. som i hovedsak skyldes at de koronarelaterte utgiftene har blitt lagt inn under dette området. Kompensasjonene til disse utgiftene er ført som statlige rammeoverføringer under området *Skatter og rammetilskudd*». Netto pensjonsutgifter gir et mindreforbruk, da det er brukt av premiefond i KLP.

Premieavviket er påvirket av høyt lønns- og pensjonsoppgjør, og bruk av premiefond.

3.1.3 Måloppnåelse stab og støtte

Nøkkeltall		2022	2021	2020
Antall årsverk pr 31.12.22 inkludert lærlinger og frikjøpte tillitsvalgte og verneombud*		20,4	27,8	30,6
Antall årsverk pr 31.12.22 frikjøpte tillitsvalgte og verneombud		2,4	2,4	2,4
Antall årsverk pr 31.12.22 IKT, økonomi, HR og lønn og fellestjenester		12,9	16,4	15,3
	Mål	Resultat		
Resultatindikatorer	2022	2022	2021	2020åse
Brukertilfredshet	-	-	-	-
Medarbeidertilfredshet	>4,1	-	4,1	-
Nærvær (i %)	95 %	90,4%	92,8 %	91,3 %
Økonomisk resultat (i %)	100 %	100 %	98,4 %	104 %

* 13 lærlinger pr 31.12.2022, 9 lærlinger pr 31.12.2021

Brukertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført noen brukerundersøkelse i 2022.

Medarbeidertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2022.

Jobbnærvær:

Målsettingen for jobbnærværet er på 95 %, men totalt for 2022 ble jobbnærværet på 90,4%. Det har i 2022 vært lavt korttidsfravær i Stab og Støtte, mens noen langtidssykemeldinger har ført til at det totale jobbnærværet er så pass lavt

Økonomisk resultat:

Regnskapet for Stab og støtte viser merforbruk i 2022 på ca. Kr. 35.000. i forhold til revidert budsjett, og et merforbruk på 2 mill. I forhold til opprinnelig budsjett. Økningen i budsjettet gjennom året skyldes i hovedsak lisenskostnader (IKT) samt høyere utgifter i forbindelse med lærlingordningen.

Status satsningsområder:

Hovedmålet for Stab og Støtte i 2022 var å tilpasse driften til den reduserte budsjetttrammen. Dette målet ble i stor grad oppfylt.

3.1.4 Måloppnåelse utvikling

Utviklingsenheten består av kommuneoverlege, samfunnsplanlegger, næringsrådgiver, rådgiver digitalisering, kommunikasjonsrådgiver og rådgiver for utvikling og eksterne tilskuddsordninger. Totalt har enheten 5,1 årsverk.

Enheden hadde i 2022 et regnskapsmessig merforbruk på i overkant av 3,3 millioner kroner. Merforbruket skyldes i hovedsak at utgiftene til bredbåndsutbygging er belastet driftsbudsjettet. Store deler av budsjettet for utviklingsenheten er knyttet til regionale forpliktelser som Gjøvikregionen Utvikling, Visit Øst-Norge, regionalt næringsutviklingsprogram og Miljørettet helsevern IKS. I tillegg finansieres kommunens bolystsatsing over utviklingsenhetens budsjett. Til sammen utgjør disse forpliktelsene mer enn budsjettet tar høyde for. Når det ikke har blitt vesentlig overskridelse totalt sett i 2022, skyldes dette i stor grad sykefravær der det ikke er gjort innleie av vikar.

3.1.5 Måloppnåelse rådmannsgruppa

Regnskapet for rådmannsgruppa er i tråd med budsjett.

3.1.6 Måloppnåelse politisk ledelse

Utgiftene omfatter godtgjørelse til ordfører, fast godtgjørelse til varaordfører og formannskapsmedlemmene, ordinær møtegodtgjøring for kommunestyremedlemmene, formannskapsmedlemmene og alle andre medlemmer i politiske komiteer, utvalg og råd mv. Videre omfatter budsjettområdet utgifter til kjøre- og diettgodtgjørelse, refusjon for tapt arbeidsfortjeneste, annonsering av møter i folkevalgte organer, politikernes deltakelse på kurs og konferanser, telefongodtgjøring mv.

Regnskapet viser et mindreforbruk på vel kr 400 000. Årsaken er i all vesentlighet lavere revisjonsutgifter enn budsjettet. Revisjonsutgiftene belastes kontrollutvalget.

3.2 Oppfølging av handlingsplanen

3.2.1 Målepunkter i kommuneplanens samfunnsdel

Slik vil vi ha det		Delmål	Resultat 2022
SAMFUNN	1) Søndre Land skal være attraktiv for unge familier i etableringsfasen.	Antall nyfødte per år > 50 og nettoflytting > 0.	Antall nyfødte 38 Netto innflytting 78
	2) Folkehelsen skal bedres.	Tilrettelegge for de gode valg og livsmestring.	Folkehelseoversikten for 2022 gir i liten grad indikasjon om endringer i positiv retning på de indikatorene kommunen har oppmerksomhet på
	3) Kommunen skal ha et sterkere næringsliv.	Gi næringslivet et konkurransefortrinn.	Antall arbeidsplasser er har gått litt ned de to siste årene, fra 1649 i 2020 til 1611 i 2022.
BRUKERE	4) Brukerne av kommunens tjenester skal være godt fornøyd.	Brukertilfredshet > 5 på en skala fra 1-6, innen barnehage, teknisk, kultur og helse, omsorg og velferd.	Siste Innbyggerundersøkelse er fra 2017. Brukere av kommunens tjenester er mer fornøyd i 2017, enn i 2014, med 7 av 10 tjenester. Spesielt god utvikling har fritidstilbud til ungdom og servicetorget.
	5) Elevene skal ha et godt læringsresultat og en god skolehverdag.	Minst like gode resultater som landsgjennomsnittet i lesing, regning og engelsk på 5. trinn, grunnskolepoeng og elevtilfredshet 7 trinn.	Nasjonale prøver, 5 trinn: Landet: 50. Søndre Land: Lesing 45, regning 44, engelsk 48 Grunnskolepoeng: Landet 43,4. Søndre Land 42,7 Elevtilfredshet, trivsel, 7 trinn: Landet 4,1. Søndre Land 4,4
	6) Større andel av befolkningen med høyere utdanning.	Kommunen skal minst være på nivå med fylket når det gjelder andel med universitets- eller høyskoleutdanning innen 2026.	Søndre Land kommune ligger fortsatt betydelig under fylkesnivå. Differansen har vært konstant de senere årene
ANSATTE	7) I Søndre Land utvikler vi hverandre til gode og kvalitetsbevisste medarbeidere.	Medarbeidertilfredshet > 4,3* (på en skala fra 1-5) og jobbnærver > 92,5.	Medarbeidertilfredshet: Det ble gjennomført en medarbeiderundersøkelse høsten 2021 SLK 2021 = 4,3 SLK 2017= 4,2 Jobbnærver: 89,1

3.2.2 Samfunnsutvikling

Sentrumsutvikling i Hov

Rapport fra konseptfasen ble behandlet i kommunestyret våren 2022. Høsten 2022 ble det gjennomført flere tiltak knyttet til oppgradering av Fladsrudplassen.

Arealavdelingen tar sikte på å starte arbeidet med områderegeringsplan for Hov sentrum i 2023.

Boligutvikling

På Karolinelunden ble de første boligene tatt i bruk i 2022. Reguleringsplaner for Grettejordet og Klinkenbergtoppen er under utarbeidelse og forventes lagt frem til politisk behandling vinteren 2023.

Utvikling av Kråkvika

Arbeidet med områderegeringsplan "Hasvalsætra, Raufoss Industripark Vest", for mulig lokalisering av batterifabrikk eller annen kraft- og arealkrevende industri, har medført at det ikke har vært kapasitet til å følge opp dette prosjektet i 2021 og 2022.

Tursti på Valdresbanen

Valdresbanen ble av Samferdselsdepartementet besluttet nedlagt i juni 2021. Arbeidet med å vurdere etterbruken er satt i gang i samarbeid med Bane Nor og de øvrige kommunene langs banestrekningen. I 2023 skal det gjennomføres et forprosjekt for en mulighetsstudie.

Trafikksikkerheten – Søndre Land idrettspark

Arbeidet med trafikksikkerheten ved Søndre Land idrettspark avventer til etterbruken av Valdresbanen er avklart.

Bredbånd

Bredbåndprosjektet gjennomføres i tråd med framdriftsplanen. Prosjektet vil antagelig være fullført innen utgangen av 2023.

Folkehelse

Søndre Land kommune har de senere årene trappet betydelig opp satsingen på folkehelse. Først og fremst for å redusere forekomsten av utenforskap. Dette er et langsiktig arbeid, og tålmodighet og utholdenhet er nødvendig. Likevel kan vi også konstatere at det i løpet av 2022 er oppnådd resultater gjennom eksisterende tiltak og ny- og videreutviklede tiltak. Spesielt viktig i 2022 er etableringen av *Familiebasen*. Dette er et lavterskeltilbud til foreldre og barn.

Næringsutvikling

2022 har viste en nedgang i arbeidsledigheten målt mot 2021. Lokalt er det heller ikke registrert større konkurser eller opphør i 2022.

Det er gjennomført flere møter med gründere om mulige etableringer. Behov for veiledning og kompetanse rundt start og administrasjon av egen bedrift er et klart behov for flere. SIVA næringshagene har fått ansvaret for fylkeskommunens etablererkurs. I Gjøvikregionen med Hadeland er det Landsbyen Næringshage som står for tilrettelegging og gjennomføring av disse. Kommunen bidrar til mobilisering, gjennom sine nettverk og generell markedsføring. Søndre Land er trukket fram som én av to kommuner i Innlandet som er best på mobilisering. I løpet av de to kursene som gikk i 2022, sto Søndre Land for ca. halvparten av deltakerne.

Det tre-årige prosjektet KOM (kultur-opplevelser-mat) ble avsluttet i 2022, og har for Søndre Land vært ledet av landbrukskontoret i kommunen. Flere produsenter og tjenestetilbydere fra kommunens næringsliv har deltatt, og et godt nettverk er utviklet. Dette har resultert bl.a. i markedsdager med utsalg på Fladsrudplassen.

Av andre prosjekter der næring har hatt en viktig faglig side er:

- Utvikling av næringsområdet Hasvalsætra på 321 mål
- Arbeid med næringsområdet "Hasvalsætra, Raufoss Industripark Vest" på 982 mål
- Etablering av solkraftverk i Øystadmarka
- Reguleringsplan for Hovlandsvegen, der flytting av Hov bilverksted er hovedgrepet

På grunn av personalmangel på kommunikasjon i 2022, har næringsavdelingen også arbeidet tett med kultur, i kommunens kommunikasjonsarbeid. Kommunikasjonsarbeidet innebærer blant annet deltakelse i regionale fora, arbeidsgrupper og prosjekter – samt teknisk tilrettelegging rundt Bolyst, og produksjon av artikler og nyhetsbrev.

Kultur og frivillighet

Året 2022 gikk mye av kapasiteten i avdelingen med til oppussing av lokalene til kino/kultursal og biblioteket. For første gang ble det delt ut to priser i Søndre Land. Disse ble delt under åpningen av kino/kultursalen. Kulturmidlene ble utdelt etter nye retningslinjer.

De store arrangementene Tid for Tømmer, Bok og Folk, og Jul i Søndre Land ble endelig gjennomført i relativt normale former igjen etter pandemien.

For mer detaljer se området for lokalsamfunn i kapittel 7.2

Natur, klima og energi

Søndre Land kommunes klima- og energiplan ble vedtatt i mars 2019 og gjelder frem til 2028. Denne danner grunnlaget for kommunens deltakelse i «det grønne skiftet». Klima- og energiplanen har en handlingsdel for ulike tiltak. Mange av tiltakene i handlingsdelen er enten utført eller pågår. Status på noen tiltak i handlingsplanen er som følger:

- Energieffektivisering kommunale bygg og overgang til LED-gatelys pågår
- Oppfølging spredt avløp
- Innført kun kjøp eller leasing av el-biler
- Etablert el-bil ladere ved noen kommunale bygg, tilskudd gjennom klimasatsprosjekt i 2020
- Innarbeide klimatiltak i reguleringsplaner, se nedenfor ved beskrivelse av klimasatsprosjektet
- Gjødseplanleggingskurs for gårdbrukere
- Samarbeid med andre kommuner om klimasats-søknader, eks. gjenbruksstasjon i Gjøvikregionen

Klimasatsprosjektet det ble gitt tilskudd til i 2020, er under gjennomføring med avslutning i 2023. Dette som et ledd i at kommunen skal bevege seg mot et lavutslippssamfunn. Konkrete ting det er jobbet med i prosjektet er klimatiltak i reguleringsplanen for kommunens eget boligfelt Klinkenbergtoppen og klimatiltak i Hov sentrum. Samfunnsplanen har god vektlegging innenfor reduksjon av klimautslipp og tilpasning til et endret klima. Det er jobbet med konkretisering av samfunnsplanen gjennom utarbeidelse av en klimastrategi som skal vedtas i 2023.

For mer detaljer se området for lokalsamfunn i kapittel 7.2

3.2.3 Organisatorisk og administrativ utvikling

Det skal i løpet av 2022 gjennomføres «Stolte sammen-samlinger» for ansatte med mer enn 20 % stilling.

Ferdigstillelse av dokumentet *Stolte sammen i Søndre Land* har vært prioritert i 2022. Det er derfor ikke gjennomført samlinger som opprinnelig planlagt. Gjennom prosessen med ferdigstillelse, har en også kommet til at implementering av dokumentet i den enkelte avdeling bør prioriteres i 2023 framfor felles samlinger på tvers av avdelinger og kommunalområder.

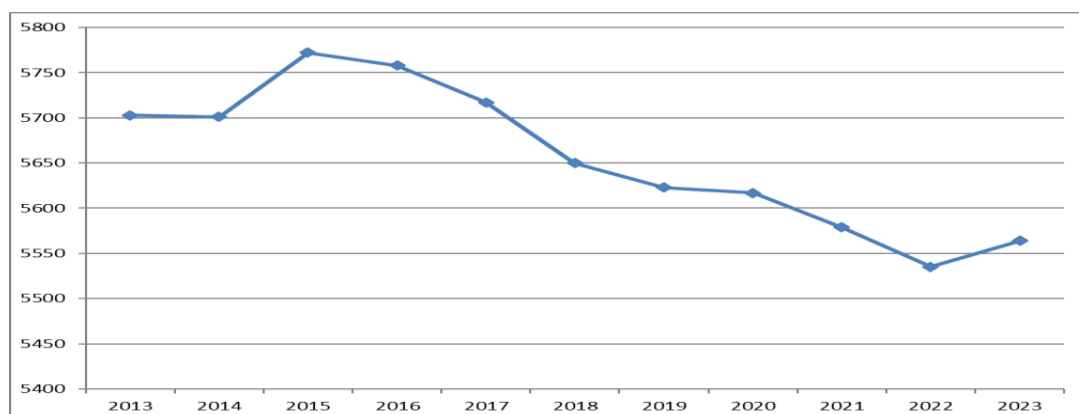
Det felles arbeidet i Gjøvikregionen med utredning av mulige områder for interkommunalt samarbeid, skal følges opp lokalt med sikte på en synliggjøring av et potensial i økonomiplanen for 2023-2026.

Det regionale arbeidet er forsinket i forhold til opprinnelig framdriftsplan. Derfor har det ikke vært mulig å innarbeide effekter i gjeldende økonomiplan.

3.3. Demografi og sysselsetting

Befolkningsutvikling

Tabellen nedenfor viser utviklingen i folketallet i Søndre Land fra 2013 til 2023.

Tabell: Folketallet per 01.01 Kilde SSB

Befolkningen i Søndre Land er redusert med i overkant av 200 innbyggere de siste 10 årene

Spesifisert befolkningsutvikling 2018 - 2022

	2022	2021	2020	2019	2018
Folketallet pr 31.12.	5 565	5 535	5579	5617	5623
Fødte	38	36	27	57	47
Døde	88	52	62	56	64
Fødselsoverskudd	- 50	-16	-35	1	-17
Innflyttinger	320	300	297	279	283
Utflyttinger	242	329	300	286	293
Nettoinnflytting	78	-29	-3	-7	-10
Folketilvekst i løpet av året	29	-44	-38	-6	-27

Tabell: Spesifisert utvikling i folketallet i Søndre Land kommune. Kilde SSB

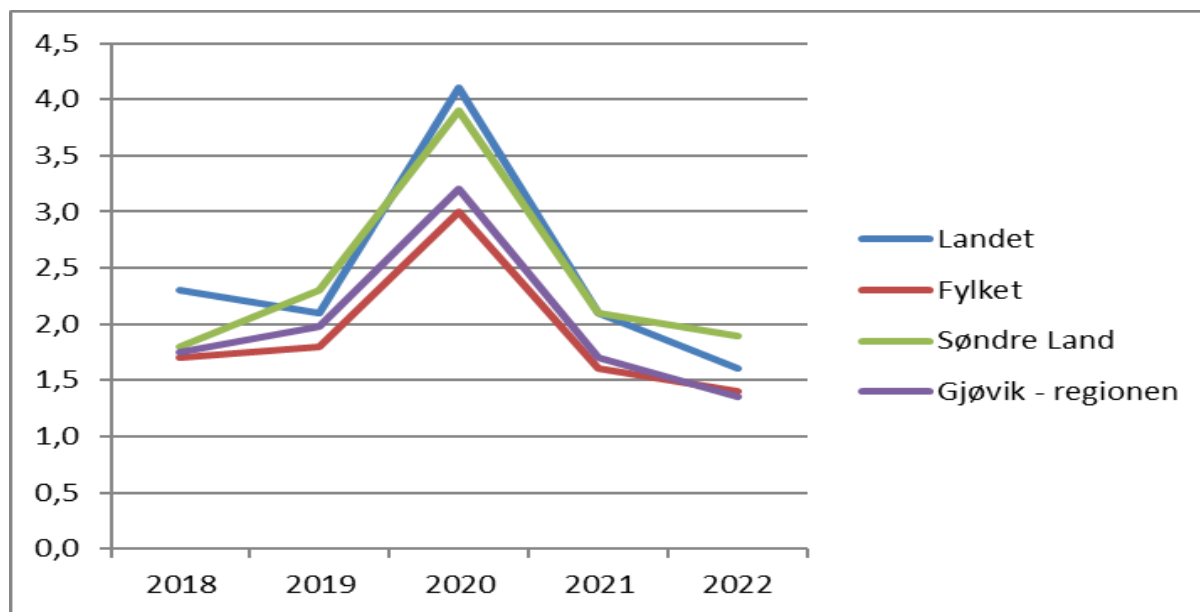
Sysselsetting

	Innbyggere 20 - 66 år	Antall sysselsatte innbyggere	Andel sysselsatte innbyggere	Antall arbeidsplasser i Søndre Land
2019	3370	2398	71,16 %	1461
2020	3342	2338	69,96 %	1489
2021	3295	2329	70,68 %	1451
2022	3303	2354	71,27 %	1430

Kilde: SSB – Statistikkbanken, tabell 11618

Andelen sysselsatte innbyggere økte fra 2021 til 2022, mens antall arbeidsplasser i Søndre Land gikk noe ned.

Følgende tabell viser utviklingen i arbeidsledighet i landet som helhet, fylket, Søndre Land og gjennomsnittet for de øvrige kommunene i Gjøvik – regionen.

Tabell: Registrerte arbeidsledige i november måned 2018 - 2022. Kilde NAV

Arbeidsledigheten er litt redusert sammenlignet med 2021, men Søndre Land ligger over gjennomsnittet for landet, fylket og regionen.

4. Kommunalområde barnehage

Nøkkeltall		2022	2021	2020
Antall årsverk pr 31.12.		73,7	71,9	67,8
	Mål	Resultat		
Resultatindikatorer	2022	2022	2021	2020
Brukertilfredshet	5	-	-	4,6
Medarbeidertilfredshet	>4,3	-	4,3	-
Nærvær (i %)	95	87,5	88,6	91,3
Økonomisk resultat (i %)	100 %	101 %	93	94

Brukertilfredshet:

Det ble ikke foretatt noen brukerundersøkelse innenfor kommunalområdet i 2022. Barnehagene deltok i Utdanningsdirektoratet sin foreldreundersøkelse høsten 2020, og det ble satt mål om å delta annethvert år da undersøkelsen er et bidrag inn i barnehagens kompetanse – og kvalitetsutvikling. En presset bemanningssituasjon og lederskifte i en av barnehagene førte til at brukerundersøkelsen ikke ble prioritert i 2022.

Medarbeidertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2022. Resultatene fra undersøkelsen i 2021, med en svarprosent på 73%, har gitt føringer for valg av fokusområder inn mot de ansatte i 2022.

Jobbnærvær:

Jobbnærværet ble lavere enn målsettingen på 95%, og lavere enn tidligere år. Nærværet varierer mellom avdelingene, fra 92,6 % til 81,4%. Det legges til grunn at koronapandemien er en direkte årsak i 1. tertial. Det er også erfart at de ansatte i barnehagene har vært ekstra eksponert for smitte fra en unormalt høy andel syke barn gjennom hele 2022. I tillegg til smittsomme sykdommer, meldes det om et høyt arbeidspress som påvirker jobbnærværet i negativ retning.

4.1 Økonomisk resultat

	Regnskap 2022	Budsjett (endelig) 2022	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
SUM BARNEHAGE	71 586 988	71 030 659	101	556 329	66 600 000

Regnskap spesifisert pr avdeling:	Avvik sammenlignet revidert budsjett 2022
Vestsida barnehage	-218 011
Hov barnehage	-795 805
Grettegutua barnehage	1 647 569*
Svingen barnehage	563 998*
Trevatn barnehage	652 527**
Barnevern og tilsynsførerordning	2 616 172
Felles (spes.ped.tj, private barnehager, mm)	-4 007 031*
Helsesykepleiertjeneste	96 911

* utgifter til enkeltvedtak

** utgifter til utvidelse av gruppe og enkeltvedtak

Ordinær drift i kommunens barnehager med pedagog- og bemanningsnorm tilpasset barnegruppenes størrelse, har gitt forutsigbar og kostnadseffektiv drift av barnehagene. Hov barnehage med sine fire avdelinger har en gunstig driftsform i forhold til antall avdelinger og sammensetning av aldersgrupper. Dette vises også på det økonomiske resultatet. Juni 2022 var siste måneden med drift i Vestsida barnehage. Ledige barnehageplasser ved starten av det nye barnehageåret i 2022 ble fylt opp med flyktningbarn utover høsthalvåret. Merforbruket i Grettegutua og Svingen er knyttet til enkeltvedtak da det ordinære barnehagetilbudet går i balanse. Utgifter til enkeltvedtak dekkes opp på fellesområdet. Inntak av barn med rett til barnehageplass ifølge lokale vedtekter, utløste noe økt bemanning i Svingen og Grettegutua vårhalvåret 2022, men merforbruket ble dekket opp med innsparing på andre poster. Innsparingen var i all hovedsak knyttet til redusert vikarinleie ved sykefravær. Merforbruket i Trevatn barnehage er økte lønnsutgifter knyttet til utvidelse av barnegruppa og enkeltvedtak.

Barnevernet fikk et totalt merforbruk mot opprinnelig budsjett på 4,9 mill. Det ble tidlig i perioden rapportert om økte utgifter innenfor områdene plassering i institusjon og ettervern.

4.2 Oppfølging av handlingsplanen

Med bakgrunn i kommuneplanens samfunnsdel, skal kommunalområdet barnehage følge opp målet med en kommune som er attraktiv for unge familier i etableringsfasen. Kommunalområdet skal gi tjenester av høy kvalitet i barnehage og helsestasjon slik at det oppnås et godt læringsresultat i en trygg og god skolehverdag. Samlet sett skal kommunalområdet bidra til en bedre folkehelse i kommunen. Forebygging og tidlig innsats skal være førende for alt arbeid, og samarbeid på tvers av fag- og kommunalområder skal vektlegges.

Regional kompetansesatsing for barnehagene

På bakgrunn av de sentrale føringene i Utdanningsdirektoratets kompetansestrategi for barnehage, har kommunene i Gjøvik-regionen jobbet fram en regional kompetansesatsing for private og kommunale barnehager i samarbeid med Høgskolen i Innlandet. Regional kompetanse for barnehage (ReKomp) viderefører sin kompetanseheving rettet mot pedagogiske ledere og styrere for å styrke den enkelte barnehage til å lede eget utviklingsarbeid. ReKomp sees i sammenheng med tilsvarende regionalt samarbeid innenfor skole (Dekomp). Kartlegging av kommunens behov knyttet opp mot den nasjonale satsingen “Kompetanseløftet for spesialundervisning og inkluderende opplæring” ble i 2022 knyttet til de regionale satsningene for barnehage- og skoleområdet.

Familiebasen

Familiebasen har i 2022 utviklet sitt tverrfaglige tilbud i samarbeid med bl.a. helsesykepleien, psykisk helse, NAV og SØLVE. To-dagers tilbudet om COS i praktisk veiledning er benyttet av flere, og blir vurdert som et svært viktig tilbud tidlig i barnas liv. Tilbudene i Familiebasen er under utvikling og var sentrale i gjennomføring av et forprosjektet i samarbeid med HelseINN og Tilknytningspsykologene høsten 2022.

COS – Trygghetssirkelen

COS Barnehage /Trygghetssirkelen del 2 startet opp igjen august 2022. Pedagogiske ledere og styrere underviser sine ansatte etter selv å ha deltatt på månedlige lokale fagsamlinger. Denne formen for barnehagebasert utviklingsarbeid blir vurdert som et viktig tiltak for å sikre og videreutvikle et trygt og godt barnehagetilbud i Søndre Land. COS barnehage fordypning har blitt gjennomført i Hov barnehage i 2022 og videreføres som et tilbud til resten av kommunens barnehager.

Nettverk for tidlig innsats og forebygging

Nettverket for tidlig innsats og forebygging har justert sammensetning og tydeliggjort mandatet til tverrfaglig drøftingsteam. Barne- og ungdomspsykiatri (BUP) Gjøvik samt barnevernet er nå faste deltakere i teamet. Det tverrfaglige er ytterligere styrket, og det har i 2022 vært en økning i bruken av teamet fra barnehage og skole.

Helsesykepleiertjenesten

Helsesykepleiertjenesten har i 2022 videreutviklet sin sentrale plass i det tverrfaglige arbeidet inn mot barn, ungdom og foreldre. Barnehagene har faste samarbeidsarenaer med sin kontakt-helsesykepleier. Helsesykepleier er også fast ute i den enkelte barnehage for å kunne gi et veiledningstilbud til ansatte og foreldre. Tjenesten er en sentral bidragsyter inn i Familiebasen. Nytt tilbud i 2022 er “dropp inn time” på SØLVE som er et ledd i forebyggende arbeid opp mot flyktninger, og de som kommer som arbeidsinnvandrere til kommunen. Siste halvdel av 2022 har gitt helsesykepleien en økning i arbeidsoppgaver tilknyttet våre nye flyktningfamilier.

Barneverns- og oppvekstreformen

Siste år har ledelsen i Gjøvik og Land barnevernstjenesten hatt fokus på å gjennomføre tiltak for å lukke avvik etter systemtilsyn fra Statsforvalteren og påfølgende forvaltningsrevisjon. I mai 2022 inngikk Gjøvik kommune en avtale om bistand fra KS Konsulent (KSK) for å sikre en bærekraftig og ressurseffektiv tjenesteleveranse til Gjøvik og Land barnevernstjeneste i tråd med forvaltningskravet i barnevernsloven og intensjonene i oppvekstreformen. KSK kom med konkrete anbefalinger på tiltak for å bedre kvalitetssikring av tjenestens faglige arbeid, ivaretagelsen av alle lovkrav, samt økt faglig støtte rettet mot den enkelte kontaktperson i tjenesten for å redusere sykefravær i tjenesten. Det har inneværende år blitt jobbet

systematisk for å få kontroll på saksmengde og dermed sikre at ressursene prioriteres og styres mot de mest alvorlige og komplekse sakene, "kjernebarnevernet". Tidlig innsats med et godt forebyggende arbeid i den enkelte kommune er en forutsetning for at barnevernstjenesten kan styrke innsatsen mot de alvorlige og komplekse sakene. Tverrfaglige arenaer som Drøftingsteam er sentrale arenaer som skal bidra til at barn og familier får rett hjelp til rett tid. Spesialpedagoger i kommunens barnehager har også inneværende år vist sin viktige rolle i arbeidet med tidlig innsats. PPT har hatt utfordringer knyttet til kapasitet i 2022, men kontaktmøtene i barnehagene har blitt prioritert.

2022 viser at Søndre Land har en stor økning i antall undersøkelsessaker i barnevernet, og nesten 80% av disse henlegges. Dette er bekymringsfullt når man ser det i lys av en total nedgang i bekymringsmeldinger. Det kan indikere at kommunen ikke oppdager og melder de familier som har stort behov for tiltak fra barnevernstjenesten jamfør kjerneoppgaver. Det kan også indikere at kommunen ikke har gode nok tiltak, slik at man henviser til barnevernstjenesten for å få tilgang på hjelpetiltak.

Kommunens økte ansvar for det forebyggende arbeidet krever kompetanseheving. Her kan nevnes at ansatte fra skole, barnehage og psykisk helse har sammen med ansatte fra barnevernet deltatt i et regionalt læringsnettverk for å øke kompetansen på traumesensitivt arbeid med barn og unge. Et annet fokus har vært opplæring i foreldreveiledningsmetoden PYC. Det viktigste forebyggende tiltaket er styrking av kvaliteten på kommunens ordinære barnehage- og skoletilbud. Det vises her til de ulike kompetanseprogrammene kommunen deltar i innenfor oppvekstsektoren.

5. Kommunalområde skole

Nøkkeltall		2022	2021	2020
Antall årsverk pr 31.12.		91,8	83,5	86,6
	Mål	Resultat		
Resultatindikatorer	2021	2022	2021	2020
Brukertilfredshet	-	-	-	-
Medarbeidertilfredshet	>4,3	-	4,2	-
Nærvær (i %)	95	92,3	91,7	92,2
Økonomisk resultat (i %)	100	98	112	111

Brukertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført brukerundersøkelse innenfor kommunalområdet i 2022. Skolene gjennomfører egne elevundersøkelser fra 5.-10. trinn.

Medarbeidertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2022.

Nærvær:

Jobbnærværet ligger omtrent på samme nivå som tidligere år. Størst utfordring med jobbnærværet i 2022 hadde Fellestjenestene i kommunalområdet med totalt 19,1% fravær. Dette er knyttet til langtidssykmeldinger for noen få ansatte.

Fraværet i kommunalområdet var størst i 1. tertial, med 13,4%. Mye av dette var knyttet opp mot koronasituasjonen. Gledelig er det derfor å registrere at utviklingen var positiv gjennom året og endte på 7,7% for hele 2022.

5.1 Økonomisk resultat

	Regnskap 2022	Budsjett (endelig) 2022	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
SUM SKOLE	61 929 691	63 087 106	-2	- 1 157 415	61 500 000

Regnskap spesifisert pr avd	Avvik sammenlignet revidert budsjett 2022
<i>Fryal skole og SFO</i>	1 838 686
<i>Odnes skole og SFO</i>	1 959 015
<i>S. L. ungdomsskole</i>	1 403 972
<i>Felles (PP-tj, flyktninger, voksenopplæring mm)</i>	- 6 355 089

Økt bosetting av flyktninger har gitt økte inntekter i form av integreringstilskudd, og er årsaken til mindreforbruket på Fellesposten i kommunalområdet.

En del av skolenes overforbruk i første tertial var koronarelatert, knyttet til økt vikarbruk. Særlig hadde Fryal en krevende bemanningssituasjon de første månedene av 2022. I tillegg er det tydelig at pandemien har påvirket omstillingsarbeidet i skolene negativt. Det har vært krevende for skolene å komme i "normal gjenge" igjen etter pandemien. Skolene har opplevd en del utfordringer og etterarbeid – som også har påvirket behovet for bemanning.

Økt behov for spesialpedagogiske tiltak, særlig knyttet til psykisk helse og atferd, har også vært kostnadsdrivende for skolene.

I tillegg har ordningene med gratis kjernetid for 1. klasse på SFO, samt mulighet for redusert foreldrebetaling, gitt barneskolene økte kostnader. Ordningene har ført til flere barn på SFO og derav økt bemanningsbehov.

Det har vært generelt krevende å tilpasse aktiviteten i skolen i takt med reduksjonen i budsjetttrammen for 2022, og det vil fortsatt være noe behov for å redusere antall lærerstillinger framover. Dette sees i sammenheng med synkende elevtall i skolen, særlig på ungdomstrinnet.

5.2 Oppfølging av handlingsplan

I kommuneplanens samfunnsdel er det angitt følgende overordnede mål for kommunalområdet:

- Målet for skoleresultatene er at kommunens elever skal ligge på et landsgjennomsnitt målt i resultater på nasjonale prøver og grunnskolepoeng.
- Redusere andelen elever som scorer under kritisk grense på kartleggingsprøver og ligger på de laveste mestringsnivåene på nasjonale prøver (dvs. nivå 1 for 5. trinn og nivå 1 og 2 på 8. trinn), og ha et godt skolemiljø.
- Vi skal øke gjennomføringsgraden i videregående skole. Minst 75% av de som går ut av ungdomsskolen skal ha fullført videregående skole med bestått i alle fag innen fem år etter avsluttet ungdomsskole.

Følgende tabell viser resultatene på nasjonale prøver på 5. og 8. trinn og gjennomsnittlig grunnskolepoeng (gjennomsnittet av alle standpunkt- og eksamenskarakterer multiplisert med 10) for avgangselevne på 10. trinn (kilde: Utdanningsdirektoratet – Skoleporten)

	Engelsk	Lesing	Regning	Grunnskolepoeng
5. trinn	48	45	44	
8. trinn	46	47	47	
10. trinn				42,7 (43,4)

For nasjonale prøver er landsgjennomsnittet 50. Resultatet i Søndre Land på 5. trinn lå i 2022 noe under gjennomsnittet både i engelsk, lesing og regning. Dette er også noe svakere enn de senere års resultater, med noe framgang for engelsk. Også på 8. trinn lå resultatet litt under landssnittet i basisfagene.

Avgangskullet våren 2022 ved Søndre Land ungdomsskole hadde i gjennomsnitt 42,7 grunnskolepoeng (kun standpunktkarakterer pga. avlyst eksamen). Dette er noe under gjennomsnittet for landet (43,4), men framgang på 2,2 poeng fra forrige skoleår.

Gjennomføringsgrad i videregående skole tar utgangspunkt i når elevene startet Vg1 første gang, og beskriver elevenes status etter fem år for studieforbereende og seks år for yrkesfaglige utdanningsprogram. Tallene som ble publisert i 2022 gjelder derfor elever som startet Vg1 første gang i 2015, og gir status for disse i 2020 (studieforbereende) og 2021 (yrkesfag). Siste statistikk for Søndre Land viser en gjennomføringsgrad i videregående skole på 72,5% (78,1 for fylket og 78,9 for landet), noe som er en framgang på 3,5% fra forrige års statistikk

Utviklingsarbeid

Fagfornyelsen i grunnskolen og implementeringen av nye læreplaner har vært viktige elementer i utviklingsarbeidet i grunnskolen også i 2022. Dette i tillegg til deltakelse i pulje 5 i Utdanningsdirektoratets læringsmiljøprosjekt (avsluttet våren 2022). Implementeringen av COS har fortsatt i 2022, med blant annet direkte veiledning inn mot enkeltrinn, lærere og klasser.

Etableringen av nettverk for tidlig innsats har bidratt til økt tverrfaglig samarbeid, blant annet bruken av «Drøftingsteamet», som utover året har fått stadig flere innmeldte saker fra skolene.

Mye av utviklingsarbeidet i skolene koordineres i det regionale samarbeidet via «Dekomp» (desentralisert kompetanseutvikling). For 2022 har dette dreid seg om følgende kompetanseutviklingstiltak:

- Digitale dialogsamlinger (tema: Inkluderende praksis med fokus på praksisendring i tråd med verdier og prinsipper i ny lærerplan)
- Etablere ressurslærerfunksjon på alle skoler i regionen (ressurspersoner i egen organisasjon som bidrar til å styrke skolens kapasitet til å jobbe med utviklingsarbeid)
- Kartlegging av kommunens behov knyttet opp mot den nasjonale satsingen «Kompetanseløftet for spesialundervisning og inkluderende opplæring»

Etterutdanning av lærere har også vært prioritert i 2022. Åtte av våre lærere har tatt videreutdanning i 2021. Dette er i tråd med «Plan for videreutdanning og skolebasert kompetanseutvikling i grunnskolen 2022-2025».

Flyktingetjenesten skal bidra til en god integrering av bosatte flyktninger i tråd med introduksjonsloven

Flyktingkonsulentene koordinerer bosetting og integrering av innvandrere. Etter et rekordhøyt antall bosettinger i 2017, ble det i 2018 og 2019 kun tatt imot et fåtall nye flyktninger. For 2020 ble det bosatt seks flyktninger, mens åtte personer ble bosatt i 2021. Gjennom 2022 ble det iverksatt 65 bosettinger, i tråd med anmodningen fra UDI.

75% av deltakerne i introduksjonsprogrammet skal gå videre til arbeid eller utdanning etter endt program

I 2021 formidlet vi 70 % av introduksjonsdeltakerne til arbeid og/eller utdanning og i tillegg fortsatte flere på grunnskolen. I 2022 har tre deltaker fullført programmet, en har gått videre i arbeid, en deltaker har startet i en stipendiatstilling på Universitetet NTNU på Gjøvik i betalt stilling og en er i et utdanningsløp med praksis innenfor helsefag i regi av Karriere Innlandet. Vi har i dag 38 deltakere fra 5 land; Eritrea, Ukraina, Afghanistan, Syria og Kongo. 100% oppnådd resultat.

Voksenopplæring: Den ordinære opplæringen skal bidra til at elevene fullfører og består grunnskolen

Fra 01.01.2021 fikk Sølve ansvaret for voksenopplæringen også fra Nordre Land kommune.

Fra å ha 11 deltakere på voksenopplæring høsten 2020, var elevtallet økt til 40 i 2022 (20 fra Søndre Land).

5 elever tok grunnskoleeksamen våren 2022. Flere tok norskprøve og samfunnsfagprøve. Det erfarer at et tett samarbeid mellom karriereveiledere, flyktingetjenesten, arbeidsveiledere på Sølve og NAV, er avgjørende for at deltakerne holder fokus på framtidig utdanning/yrkesvalg og ikke mister verdifull tid.

6. Kommunalområde mestring og velferd

Nøkkeltall		2022	2021	2020
Antall årsverk pr 31.12.		225,1	235	233
	Mål	Resultat		
Resultatindikatorer	2022	2022	2021	2020
Brukertilfredshet	-	-	-	-
Medarbeidertilfredshet	>4,2	-	4,26	-
Nærvær (i %)	92,5	88,3	88,9	90,8
Økonomisk resultat (i %)	100 %	100 %*	100*	111

* sammenlignet mot revidert budsjett for 2022.

Brukertilfredshet:

Det ble gjennomført brukerundersøkelser ved dagtilbudet for eldre og dagtilbud for mennesker med demens, og fysio / ergo / friskliv. Undersøkelsene viser at brukerne i all hovedsak er godt fornøyd med tjenestene.

Medarbeidertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2022.

Nærvær:

Jobbnærværet var 88,3 %, lavere enn målsettingen på 92,5%. Det var spesielt høyt i 1. og 3. kvartal. Mye av årsaken er pandemirelatert, både knyttet til Covid-19 direkte, men også påfølgende oppblomstring av andre virusykdommer i kjølvannet av nedstengning og påfølgende gjenåpning. Det følger trendene for landet. Det var først i 2022 at det ble større utbrudd av Covid-19 i Søndre Land. Flere avdelinger har også høyt langtidsfravær. Fraværet har vært spesielt høyt i legetjenesten, avdeling for rehabilitering og behandling, heldøgn omsorgsbolig Rognlia og avdelingene Odnnesberget og Randsfjorden i tidligere tilrettelagte tjenester. Fellestjenester, psykisk helse- og rustjeneste, kjøkkenet og fysio/ergo/friskliv har lavest sykefravær. Dette er i all hovedsak dagtidsarbeidere.

6.1 Økonomisk resultat

	Regnskap 2022	Budsjett (endelig) 2022	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
SUM MESTRING OG VELFERD	214 983 566	215 691 873	100	-708 307	187 100 000

Avvik spesifisert pr avdeling:	Avvik sammenlignet revidert budsjett 2022
<i>Rehabilitering og behandling</i>	-1 547 401
<i>Bjørkelunden</i>	2 232 786
<i>Rognlia</i>	4 034 215
<i>Furubakken</i>	2 591 525
<i>Fysio- og ergoterapitjeneste og frisklivstilbud</i>	153 532
<i>Legetjeneste</i>	3 185 422
<i>Hjemmebaserte tjenester</i>	-965 101
<i>Granumsvarden – tilrettelagte tjenester</i>	3 392 166
<i>Randsfjorden – tilrettelagte tjenester</i>	4 558 884
<i>Holmetunet – tilrettelagte tjenester</i>	796 233
<i>Hovlitunet kjøkken/kantine</i>	464 031
<i>Felles (tildeling, utvikling mm)</i>	-22 764 619
<i>Psykisk helse- og rustjeneste</i>	643 281
<i>NAV</i>	2 516 649

Mestrings og velferd ble tilført 28 millioner kroner i revidert budsjett ved annet tertial. Kommunalområdet har fått redusert inntektene betydelig de siste årene. Det kommer som følge av endring i utregning i tilskuddet til ressurskrevende tjenester tilsvarende 16,2 millioner fra 2021 og ytterligere reduksjon på 3 millioner for 2022. Inntektene på Hov Nordre er også redusert med 3 millioner kroner i forhold til budsjett i 2022 på grunn av mindre salg av plasser til andre kommuner. Til sammen gir dette reduserte inntekter på 21 millioner kroner. I tillegg ble driften av Hovlitunet 10 millioner kroner i året dyrere enn planlagt.

Budsjettrammene førte derfor med seg et betydelig behov for innsparing. Med bakgrunn i den økonomiske situasjonen som oppstod i 2021, ble det iverksatt et prosjekt i flere faser som skulle komme med anbefalinger om hvordan kommunalområdet kan driftes på en bærekraftig måte, nå og i fremtiden.

Rapporten med anbefalinger fra Bærekraftige tjenester fase 2 ble levert høsten 21. Dette omhandlet avdelingene i tidligere tilrettelagte tjenester. Det ble i etterkant besluttet en helhetlig gjennomgang av vedtak innenfor området før tiltak blir iverksatt. Brukernes behov vil måtte spille en avgjørende rolle for dimensjonering og utforming av tjenestetilbudet. Resultatet førte til en endring i bemanningsbehov, en reduksjon av 20 årsverk, med påfølgende prosess. Gitt de nødvendige formelle prosesser i en slik omstilling ble det ikke mulig å iverksette tiltak som påvirket driftsbudsjettet i stor grad før 1.12, noe som ga en beskjeden effekt i 2022.

Avdeling for rehabilitering og behandling har et mindreforbruk på 1,5 millioner kroner da det ikke har vært fullt belegg gjennom året og sparer personalinnleie når det er mulig. Det er ikke mål om fullt belegg ved en slik avdeling.

Merforbruket ved demensavdelingen Bjørkelunden skyldes et økt behov for personell for å opprettholde forsvarlig drift. Avdelingen driftes med en lav bemanningsfaktor gitt målgruppens behov. Ved å realisere opprinnelig budsjett ville det ikke medført forsvarlig drift. Alternativet er å redusere antall plasser, noe som gitt kommunens lave andel institusjonsplasser og fremtidige behov ikke vil dekke innbyggernes behov.

Legesenteret har hatt et merforbruk på 3 millioner kroner. Det skyldes i hovedsak behov for vikarlege for å dekke opp sykefravær blant fastleger i 6 måneder, samt pandemirelaterte utgifter. Disse har blitt kompensert fra staten.

Merforbruket i NAV gjelder sosialstønad og skyldes en kombinasjon av at det har blitt bosatt flere flyktninger enn estimert og generell prisvekst og høye strømudgifter som påvirker innbyggernes økonomi.

For avdelingene i tidligere tilrettelagte tjenester Odnnesberget, Granumsvarden, Holmetunet og Randsfjorden ble det gitt budsjetter som ikke samsvarte med tjenestemottakernes vedtak.

For Odnnesberget og Randsfjorden har også en krevende bemanningssituasjon spilt inn. Høyt sykefravær med påfølgende vikarbruk og overtid er kostnadskrevende.

Merforbruket ved kjøkkenet skyldes sterk økning i mat- og råvarepriser.

6.2 Oppfølging av handlingsplanen

Satsningsområder 2022:

1. Tidlig inn i alle aldre

Velferdsteknologi:

- Det er installert og implementert IKOS samhandlingstavler i hjemmebaserte tjenester, Bjørkelunden og avdeling for rehabilitering og behandling.
- Brukere med psykisk utviklingshemming: Det har vært gjennomført en kartlegging av behov for velferdsteknologiske løsninger i alle avdelinger i tidligere tilrettelagte tjenester. Kommunen opplever et umodent lovverk knyttet til velferdsteknologi og tjenestemottakere som innebefattes av helse- og omsorgstjenestelovens kapittel 9. Kommunen har arbeidet for å løfte denne problemstillingen.
- Velferdsteknologisk knutepunkt (VKP): Det ble inngått avtale med Sensio, Norsk Helsenett og TietoEvry for direkte journalføring til Elektronisk Pasient Journal (EPJ). Arbeidet med å definere de ulike velferdsteknologiske tiltakene og implementere denne strukturen i GERICA kom på plass. Dessverre ble påkoblingen stoppet av Direktoratet for E-helse nasjonalt på grunn av manglende avklaring rundt finansiering av VKP. Arbeidet forventes tatt opp igjen 1. januar 2023.
- Felles velferdsteknologi anskaffelse i Gjøvikregionen: Det ble offisielt inngått en samarbeidsavtale mellom kommunene i Gjøvikregionen om en felles velferdsteknologi-anskaffelse i 2023.
- Tverrsektorielt samarbeid: Nasjonalt velferdsteknologiprogram startet satsning mot barn, unge og voksne med medfødt og tidlig ervervede funksjonsnedsettelse. Søndre Land kommune valgte å inkludere utenforskap i denne tolkningen. I den sammenheng fikk kommunen tilgang til AV1 roboter via Utviklingssenter for sykehjem og hjemmetjenester (USHT) Innlandet. Kommunen endte med å levere ut 3 AV1 roboter fordelt på barneskole, ungdomsskole og videregående skole.

Hverdagsrehabilitering:	Mål 2022	Resultat 2022	Resultat 2021	Resultat 2020	Resultat 2019	Resultat 2018	
Fysisk funksjon målt i SPPB - endring i poengsum fra start til avslutning (gj.snitt)	<1	2,4	2,8	3	1,9	2,2	
COPM – økning av brukers opplevelse av utførelse av aktivitet fra start – slutt (gj.snitt)	>2	3,9	3,3	4,1	3,5	3,6	Bruker scorer fra 1-10 ved oppstart og det samme ved avslutning
COPM – økning av brukers opplevelse av tilfredshet – endring fra start – slutt (gj.snitt)	>2	4,1	3,2	4,4	4,1	3,9	Bruker scorer fra 1-10 ved oppstart og det samme ved avslutning
Gj.snitt tjeneste tid per bruker ved start		1	3,9	2,6	1,6	2,3	
Gj.snitt tjeneste tid per bruker i hverdagsrehabiliteringsperioden		1,4	3,9	2,6	3,1	4,0	
Gj.snitt tjenestetid per bruker ved avslutning		0,4	2,8	1,4	1,0	1,4	

- Utvikling: Søndre Land kommune inngikk et samarbeidsprosjekt med selskapet Aceso Analytics, i håp om at vi kan være med på å sikre at privatmarkedet utvikler morgendagens helse- og omsorgsteknologi i tråd med kommunens faktiske behov.

Hverdagsrehabilitering:

Det er innhentet mye positive erfaringer fra flere brukere. Testresultater viser at brukere som får hverdagsrehabilitering, opplever en følelse av økt mestring og tilfredshet, samtidig som de får økt fysisk funksjonsnivå. Brukerne setter sine egne mål for treningen, og mange mål er rettet mot økt trygghet i aktiviteter som øker selvstendighet og minsker behov for andre kommunale tjenester. Dette synliggjøres gjennom måling av antall tjenestetimer.

Forklaring til tabellen:

SPPB er en fysisk test av balanse og beinstyrke, som utføres av fysioterapeut og/eller ergoterapeut både ved oppstart og avslutning av hverdagsrehabilitering. En positiv endring i denne betyr at brukers fysiske funksjon har blitt bedre.

COPM er et kartleggingsredskap hvor bruker selv setter opp mål for sin hverdagsrehabiliteringsperiode, og scorer sin opplevelse av utførelse og tilfredshet knyttet til disse målene. Positiv endring her betyr at bruker har en subjektiv opplevelse av bedret funksjon og tilfredshet knyttet til målene.

De tre nederste kolonnene viser at antall vedtakstimer per bruker reduseres etter gjennomført hverdagsrehabilitering. Totalt i 2022 gjennomførte 27 brukere hverdagsrehabilitering i SLK. 8 av dem kom fra sykehuset, 7 ble henvist etter oppholde behandlende enhet, 6 ble henvist fra fysio/ergo/friskliv, 2 ble henvist ved retest av hverdagsrehabilitering, 1 ble henvist fra psykisk helse, 1 ble henvist fra Tildelingskontoret og 2 ble henvist fra hjemmebaserte tjenester.

Fattigdom og levekår og innsats overfor utsatt ungdom:

Det er en større andel av befolkningen i Søndre land som lever i vedvarende lavinntekt enn i sammenlignbare kommuner. Dette har blant annet sammenheng med at en stor andel av innbyggerne står utenfor ordinært arbeidsliv. I 2020 levde 148 barn (0-17) i familier med vedvarende lavinntekt. Vedvarende lavinntekt er 60% eller under av medianinntekten over en treårs-periode. I nasjonale mål og hovedprioriteringer beskrives kartlegging og oppfølging av barnefamilier. NAV jobber med dette og har det siste året etablert fast samarbeid med Familiebasen og deltar fast i tverrfaglig drøftingsteam.

På slutten av året ble det rekruttert ny barnekoordinator. Stilling ble endret til å også omfavne rollen som familiekoordinator. Barnekoordinator er en lovfestet rett for familier med barn, eller som venter barn, med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre velferdstjenester. Familiekoordinator er et helhetlig tiltak, og skal være en kontaktperson inn til hjelpeapparatet for familier som lever med vedvarende lavinntekt og som opplever sammensatte og komplekse utfordringer. Familiekoordinatoren vil bli en viktig brikke for å nå målsettingene.

NAV og psykisk helsetjeneste samarbeider med Sølve om Ressursteam.

Målgruppen er unge voksne mellom 15 og 24 år som

- har falt ut eller er i ferd med å falle ut av ordinær skolegang og vanlig arbeidsliv, og der det er behov for sammensatt hjelp og tett oppfølging
- faller mellom flere stoler i det ordinære tjenesteapparatet, og som strever på flere arenaer i livet
- de som har sammensatte hjelpebehov, som ikke nyttiggjør seg av eksisterende arbeidsrettede tilbud per i dag

Mål:

- å opprette kontakt med ungdom som er utenfor skole/arbeid
- å møte ungdommene med en helhetlig og samordnet tjeneste som tenker langsiktig
- å møte ungdommene som betydningsfulle personer
- å møte ungdommene med individuelt tilpasset hjelp og realistiske ambisjoner
- å være et tilgjengelig team for andre som jobber med ungdom

Frog og PitStop er gruppebaserte tiltak som drives av Sølve, og som bidrar til måloppnåelse og til å kunne være tett på ungdommene over tid.

2. Kvalitet:

Kommunalområdet har i løpet av året deltatt i flere kvalitetsutviklende prosjekter.

Pasientsikkerhetsprogrammet, læringsnettverk og Rusta for fremtiden. Prosedyregruppa har fortsatt sitt arbeid med å oppdatere og samordne rutiner og prosedyrer. Nettverket for mestring har jobbet med å velge ut og implementere standardiserte kartleggingsverktøy for å styrke pasientsikkerheten.

Forberedelsene til utvikling lokal og regional helhetlig innsatstrapp har startet. En av de viktigste forutsetningene for god økonomisk styring av kommunale helse- og omsorgstjenester er at kommunen har en tjenestestruktur som legger til rette for at tjenester kan tildeles og utføres på Lavest Effektive Omsorgs Nivå (LEON). Helhetlig innsatstrapp er et verktøy for å få denne kontrollen, avdekke hull i tjenesteapparatet som må tettes og skape en helhetlig forståelse av kommunenes tilbud og tjenester, både for innbyggere og ansatte.

3. Bærekraftige tjenester fase 2 og 3

Etter at kommunenes inntekter til ressurskrevende brukere ble redusert med over 16 millioner kroner og driften ved Hovlitunet ble 10 millioner kroner dyrere i året enn estimert, ble Prosjekt Bærekraftige tjenester iverksatt. Målet har vært å finne løsninger for at kommunalområdet skal kunne drifte innenfor sine økonomiske rammer og beskrive et langsiktig perspektiv med vektlegging av forebygging, tidlig innsats, tverrfaglighet, kvalitet og forsvarlighet. Fase 2 har omhandlet tjenestene som tidligere het tilrettelagte tjenester (nå miljøarbeidertjenesten) mens fase 3 har tatt for seg hele kommunalområdet. Fase 2-rapporten anbefalte en gjennomgang av alle vedtak innenfor området for å sikre at brukernes behov var utslagsgivende for påfølgende endringer. Denne ble gjennomført i 2022 og resultatet førte til en endring i bemanningsbehov, en reduksjon av 20 årsverk, med påfølgende prosess. Dette har preget hele organisasjonen gjennom høsten og vinteren.

I Bærekraftige tjenester fase 2 gjenstår det å implementere den nye faglige veilederen. Fokuset fremover blir på kompetansehevede tiltak og faglig utvikling av tjenesten, og skape ro og stabilitet i tjenestene.

Arbeidet med den helhetlige strategien for kommunalområdet i fase 3 ble ferdigstilt som planlagt. Den beskriver den overordnede strategien for å nå målene. Den vektlegger omstillingsbehov med konkrete anbefaling under hvert punkt.

- Et aldersvennlig Søndre Land
- Boforner og initiativ for boligtilpasninger
- Ivaretagelse av pårørende
- Frivillighet i samspill med kommunale tjenester
- Faglige endringer
- Kompetansesammensetning, turnusplanlegging og lederkompetanse

Årsturnus og vikarpool

I 2022 startet tre avdelinger med en midlertidig årsturnus. De startet i desember som anbefalt i veileder. Det er ikke enighet mellom KS og arbeidstakerorganisasjonene om utregning av helligdager, noe som fører til at videre implementering avventes i påvente av politiske signaler.

Oppstart av vikarpool, nå kalt ressursenhet, ble planlagt i forbindelse med nedbemanningsprosessen. Prosessen ble ikke avsluttet i 2022, oppstarten er derfor avtalt fra 1.5.23.

7. Kommunalområde lokalsamfunn

Nøkkeltall		2022	2021	2020
Antall årsverk pr 31.12.		58,3	56,7	56,9
	Mål	Resultat		
Resultatindikatorer	2022	2022	2021	2020
Brukertilfredshet	-	-	-	-
Medarbeidertilfredshet	>4,3	-	4,3	-
Nærvær (i %)	95,0 %	90,6 %	92,2 %	94,0 %
Økonomisk resultat (i %)	100,0 %	94,0 %	93,0 %	96,5 %

Brukertilfredshet:

Det ble ikke foretatt noen brukerundersøkelse innenfor kommunalområdet i 2022.

Medarbeidertilfredshet:

Det ble ikke gjennomført medarbeiderundersøkelse i 2022.

Jobbnærvær:

Jobbnærværet ble lavere enn målsetningen på 95 % og lavere enn tidligere år. Sykefraværet var mellom 6,8 – 13,2 % i tertial 1, 2 og 3. Det var i 1. tertial 2022 fraværet var klart høyest, noe som sannsynligvis henger sammen med pandemien. Størst utfordring med jobbnærværet i 2022 hadde avdeling for Renhold og avdeling for Teknisk drift og Bygg/vedlikehold. På begge disse avdelingene har det vært flere langtidsykemeldinger. Det legges til grunn at koronapandemien har ført til lavere jobbnærvær i 2022 og spesielt 1. tertial. Det er et viktig satsningsområde for kommunalområdet å få et jobbnærvær på minimum tilsvarende nivå som tidligere år.

7.1 Økonomisk resultat

	Regnskap 2022	Budsjett (endelig) 2022	Avvik i %	Avvik i kroner	Opprinnelig budsjett 2022
SUM LOKALSAMFUNN	38 001 955	40 290 151	-6	-2 288 196	34 400 000

Avvik spesifisert pr avdeling:	Avvik sammenlignet revidert budsjett 2022
Renhold	18 191
Arealforvaltning	-1 097 346
Teknisk drift og bygg/vedlikehold	3 350 314
Kultur	449 832
Felles lokalsamfunn (budsjettreserve)	-5 009 187

Sammenlignet med opprinnelig budsjett viser regnskapet et merforbruk på ca. 3,6 mill. kroner, mens det viser et mindreforbruk på ca. 2,3 mill. kroner sammenlignet med revidert budsjett. Kommunalområdet lokalsamfunn fikk sine budsjetttrammer styrket med totalt 4,6 mill. kroner i 2022, herav 4,5 mill. kroner knyttet til økte strømutfgifter. Hovedårsaken til mindreforbruket sammenlignet med revidert budsjett var at strømutfgiftene ble lavere enn fryktet i 3. tertial 2022. Regnskapsførte kostnader til strøm inkludert nettleie i 2022 var på ca. 13 mill., mens det var budsjettet med ca. 10 mill. kroner. Til sammenligning var regnskapsførte kostnader til strøm inkludert nettleie i 2021 på ca. 6,5 mill. kroner.

Det har vært jobbet godt med å tilpasse aktivitetsnivået til driftsrammene i 2022 og den underliggende driften i kommunalområdet er god.

Området felles lokalsamfunn er kommunalområdet budsjettreserve. Budsjettreserven var på opprinnelig 0,7 mill. kroner. 4,5 mill. kroner som kommunalområdet har fått i styrket budsjetttrammer i 2022 er ført mot budsjettreserven, dvs. ikke delt ut til de avdelinger som er berørt av økte strømkostnader.

Avdeling for renhold hadde tilnærmet økonomisk balanse i 2022. Det understrekes at budsjettet ble nominelt redusert med 0,4 mill. kroner fra 2021 til 2022 for avdeling renhold.

Avdelingen kultur, idrett og fritid hadde et merforbruk på ca. 0,5 mill. kroner i 2022. Ca. 0,27 mill. kroner skyldes at ungdomstiltaket Flyt ikke mottar ekstern finansiering lenger. Det resterende merforbruket skyldes kostnader i oppussingsprosjektene kultursalen og bibliotek som ikke kunne anføres på investeringsprosjektene, samt noe merforbruk innen ungdomstiltak.

Avdeling for arealforvaltning hadde et mindreforbruk på ca. 1,1 mill. sammenlignet med revidert budsjett for 2022. Hovedårsakene til mindreforbruket er betydelig høyere inntekter fra konsesjonskraft grunnet høye strømpriser. Inntektene fra konsesjonskraft var ca. 1,6 mill. kroner høyere i 2022 enn i 2021. I tillegg har det vært arbeidet med flere investeringsprosjekter som har medført at noe av lønnskostnadene har blitt ført på investeringsprosjekter og ikke i driftsbudsjettet. Noe av de økte inntektene for konsesjonskraft ble i 2022 overført fra arealforvaltning til bygg og vedlikehold for å kompensere for økte strømutfgifter.

Avdeling for teknisk drift, bygg og vedlikehold hadde et merforbruk på ca. 3,35 mill. kroner sammenlignet med revidert budsjett for 2022. Hovedårsakene til merforbruket er:

- Økte strømkostnader, kompensasjonen for økte strømutfgifter er regnskapsført på fellesområdet til lokalsamfunn
- Prisstigning utover budsjettet prisstigning på materialer etc. innenfor ansvarsområdet til avdelingene
- Flere vannlekkasjer, driftsforstyrrelser/lekkasjesøk på kommunalt vann- og avløpsnett enn i et "normalår" og søk etter oljeforurensning
- Brannvesenet hadde et høyere aktivitetsnivå enn budsjettet. Det har vært en klar økning i helseoppdrag og trafikkulykker. I tillegg øker utgiftene til nødnett og 110-sentralen langt mer enn prisstigningen.

På den positive siden har leieinntektene for bygg og vedlikehold vært høyere enn budsjettet i 2022, grunnet leieinntekter på "gamle eldresteret".

Innenfor selvkostområdene var det negativ utvikling i 2022. Dette skyldes den økonomiske uroen med krig i Europa og ettervirkninger etter pandemien, som har medført blant annet følgende konsekvenser for spesielt selvkostområdene vann og avløp:

- Betydelig økte strømkostnader
- Økte kapitalkostnader pga. renteøkninger
- Generell prisøkning (materialer, drivstoff mm)

Økte strømpriser og dermed økte strømutfgifter medførte strømkostnader på ca. 3,5 mill. mot budsjettert 2,3 mill. i 2022 for selvkostområdene vann og avløp. Strømkostnadene i 2021 var på ca. 1,7 mill. for disse to selvkostområdene.

Kapitalkostnader/kalkulatorisk rentekostnad.

Kalkulatorisk rentekostnad inngår ikke i kommunens driftsregnskap, men representerer en alternativ avkastning som kommunen går glipp av ved at kapital er bundet i anleggsmidler. Den kalkulatoriske rentekostnaden beregnes med utgangspunkt i anleggsmidlenes restavskrivningsverdi og en kalkylerente. Kalkylerenten er årsgjennomsnittet av 5-årig swap-rente + 1/2 %-poeng. I 2022 var denne lik 3,536 %. Dette medførte en merutgift for selvkostområdene vann og avløp på ca. 1,1 mill. kroner i 2022. Etterkalkyle 2022 for selvkostområdene viser:

Selvkostområde	Gebyrgrunnlag (samlede utgifter 2022)	Gebyrinntekter 2022	Selvkostresultat 2022	Selvkostfond 31.12.2022
Vann	11 571 087	10 378 104	- 1 192 983	- 1 816 320
Avløp	13 911 015	11 267 345	- 2 643 670	- 2 616 605
Renovasjon	7 551 981	7 525 737	- 26 244	1 372 998
Slamtømming	1 054 491	1 163 790	109 299	2 336 713
Feiing	1 627 908	1 773 068	145 160	155 436
Spredd avløp	594 133	582 796	- 11 338	539 091
Private planer	200 931	29 500	- 171 431	*
Byggesak	1 943 303	995 064	- 948 238	*
Oppmåling	787 956	543 844	- 244 112**	*

* I tråd med bestemmelsene i «Forskrift om beregning av selvkost» har ikke kommunen lengre anledning til å fremføre eventuelle underskudd for gebyrer etter plan- og bygningsloven, eierseksjonsloven eller matrikkelloven. Eventuelle underskudd på gebyrområdet må dermed subsidieres over kommunekassens frie midler, ved mindre kommunen allerede har opparbeidet seg et selvkostfond.

** Herav bruk av fond på 3 464 kroner

Innenfor selvkostområdet vann ble det et underskudd på ca. 1,2 mill. kroner i 2022. Hovedårsakene er 0,7 mill. høyere kapitalkostnader enn forventet og 0,45 mill. høyere strømutfgifter enn budsjettert.

Strømutgiftene til selvkostområdet vann utgjorde 1,4 mill. i 2022, mens strømutgiftene var på ca. 0,7 mill. i 2021. I tillegg har det i 2022 vært noe mer lekkasjesøk og reparasjoner enn i ett "normalår".

Gebyrinntektene ble omtrent som budsjettert. Underskudd i 2022 økte underskuddet på selvkostfondet. Saldoen på selvkostfondet var på ca. - 1,8 mill. ved utgangen av 2022.

Innenfor selvkostområdet avløp ble det et underskudd på ca. 2,6 mill. i 2022. Hovedårsakene er ca. 0,38 mill. høyere kapitalkostnader enn forventet og 0,77 mill. høyere strømutgifter enn budsjettert.

Strømutgiftene til selvkostområdet avløp utgjorde ca. 2,1 mill. i 2022, mens strømutgiftene var på ca. 1 mill. i 2021. I tillegg har det i 2022 vært mer lekkasjesøk og reparasjoner enn i ett "normalår". Noe av denne aktiviteten har det vært behov for å leie inn eksterne leverandører, som har medført høyere utgifter enn planlagt. Gebyrinntektene ble omtrent som budsjettert. Underskudd i 2022 bidro til at selvkostfondet ble negativt igjen. Saldoen på selvkostfondet var på ca. - 2,6 mill. ved utgangen av 2022.

Innenfor selvkostområdene renovasjon og spredt avløp ble det et lite underskudd 2022. Årsaken er at man er i en situasjon at man må bruke av det positive selvkostfondene.

Innenfor selvkostområdene slamtømming og feiing ble det et lite overskudd i 2022. Begge disse to områdene har positive selvkostfond.

Etterkalkylen for 2022 viser for gebyrområdene byggesak, private planer og oppmåling at disse områdene må subsidieres over driftsbudsjettet med henholdsvis ca. 0,95 mill., 0,17 mill. og 0,24 mill. kroner. Det har vært fokus på å holde utgiftene nede. Private planer gebyrlegges ved tidspunkt for vedtak. Planarbeid pågår, men ingen private planer ble vedtatt i 2022.

Koronarelaterte utgifter ble ikke belastet kommunalområdene i 2022, med belastet området Felles.

7.2 Oppfølging av handlingsplanen

Idriftsetting av Hovlitunet skjedde sommeren 2021. Det første året var et prøvedriftsår, og de tekniske anleggene er derfor tatt over av kommunen i 2022. Det har vært relativt få problemer i prøvedriftsåret når en tar hensyn til kompleksiteten i et slikt bygg. Utearealene ble ferdig sommeren 2022.

Dessverre har ikke totalentreprenøren for Hovlitunet (Consto AS) akseptert oppmannsavgjørelsen knyttet til enkelte forhold det har vært uenighet om. Oppmannen mente at Søndre Land kommune hadde rett i alle de sakene som ble tatt opp. Consto har derfor stevnet kommunen, og saken pågår i rettsystemet.

Siden slutten av januar 2021 har kommunalområdet brukt mye tid på å få mulig batterifabrikk til Søndre Land. Spesielt gjaldt dette ressurser fra Arealforvaltning og Teknisk drift. Som kjent blir det ikke noe batterifabrikk i kommunen i denne omgang, men planarbeidet fortsatte med tanke på senere muligheter. Reguleringsplanen forventes fremlagt til behandling i kommunestyret januar 2023.

Av andre reguleringsplaner som det har vært jobbet med, og som man forventer å legge frem til politisk sluttbehandling i 2023 neynes følgende:

- Reguleringsplan for boligområde Grettejordet
- Reguleringsplan for boligområde Klinkenbergtoppen
- Reguleringsplan for Enger havn
- Reguleringsplan for næringsområde Hovlandsvegen
- Oppstart reguleringsarbeid Hasvalsætra næringsområde N1 i kommuneplan på ca. 320 daa

Prioritering av å arbeide med de nevnte reguleringsplaner har medført at noen andre planlagte aktiviteter blir noe forsinket eller satt på vent. Spesielt nevnes:

- Utrede mulig næringsområde på Bjørnerud
- Områdereguleringsplan for Kråkvika-Fjordsbygda-Breskebakke
- Oppfølging av handlingsplan for kulturminneplanen

Energikrisen med påfølgende høye strømpriser medfører at kommunen har intensivert arbeidet med å gjennomføre energieffektiviserende tiltak for å redusere energibruken. Det har blant annet vært arbeidet med gjennomgang/analyse av strømforbruk, overgang til måling strømforbruk gatelys og utskifting av gamle lys til LED, og utskifting av gamle vinduer på rådhuset er påbegynt. Mange av energieffektiviseringstiltakene vil gjennomføres i 2023.

Strømforbruket i 2021 var på ca. 9,6 mill. kwt., mens strømforbruket for 2022 ble på i underkant av 8,6 mill. kwt. En del av reduksjonen skyldes Hovlitunet og oppvarming med bioenergi, men kommunen har også effekt av energieffektivisering.

Kommunen har tidligere mottatt brev fra Etna Nett om at forbruk av all strøm skal måles i løpet av 2022. Dette gjelder spesielt gatelys og varmekabler. Det er et omfattende arbeid og betydelige kostnader ved å etablere måling av all strøm. Kommunen har søkt om forlenget frist. Som nevnt ovenfor pågår arbeidet.

Innenfor kulturområdet var det god aktivitet i Ungdommens hus i 2022. Det var videre et satsningsområde og rehabilitere viktige møteplasser som kultursalen og biblioteket. Kultursalen ble åpnet høsten 2022, mens biblioteket ferdigstilles tidlig vinter 2023. Kommunen har mange ildsjeler som bidrar både i lag og foreninger og som profesjonelle utøvere. Bredde og kvalitet gjenspeiler den store frivillighetsinnsatsen som preger kommunen. I 2022 ble både kulturprisen og frivilligprisen delt ut.

Det ble i 2020 gitt tilsagn fra Miljødirektoratet om tilskudd til to klimasats-prosjekter i kommunen; ladepunkter for tjenestebiler og 1 mill. til et større klimaprojekt. Tilsagnet gjelder for perioden 2020 til 2023. Formålet med tilskuddsordningen er å redusere klimagasser og omstille til et lavutslippssamfunn. Blant annet utredes det for klimavennlige løsninger som en del av reguleringsplanene Klinkenbergtoppen og Hov sentrum. Arbeidet fortsetter i 2023.

Innenfor området overvannshåndtering og flomsikring ble det gjennomført overvannssikring ved Karolinelunden og flomsikring av Hov ble detaljplanlagt i 2022. I tillegg ble det søkt om tilskudd fra NVE for gjennomføring av flomsikringen.

Innenfor samfunnssikkerhet og beredskap har aktiviteten den siste tiden vært knyttet til å håndtere pandemien. Revidering av overordnet risiko og sårbarhetsanalyse (ROS-analysen) pågår sammen med Nordre Land kommune. Videre ble det gjennomført beredskapsøvelse sammen med Statsforvalteren i 2022.

Koronapandemien har ikke hatt så stor påvirkning på kommunalområdet i 2022, med unntak av i begynnelsen av 2022. Mest berørt var aktivitet innen kulturavdelingen og økte krav til renhold. Utover det har aktiviteten og prosjektene gått tilsvarende som normalt.

Krigen i Ukraina og dermed økt mottak av flyktninger har medført at kommunalområdet har arbeidet med å skaffe tilfredsstillende boliger for bosetting av disse.

For generell status på investeringsprosjektene, henvises det til eget kapittel om dette.